

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 982

11. VELJAČE 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Tračnice u staro željezo

SADRŽAJ

8

Parlamentarni izbori u Srbiji
**Oporba u novim,
vladajući u starim
kolonama**

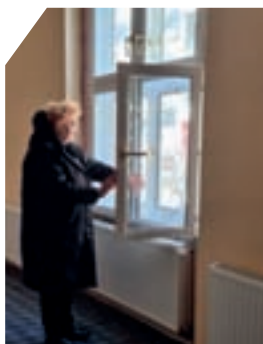
12

Miro Gavran, predsjednik
Matice hrvatske
**Učiniti Maticu
vidljivijom institucijom
u javnosti**

23

HKUD *Vladimir Nazor*, Sombor
**Radovi na obnovi
Hrvatskog doma**

26

Naši gospodarstvenici (LXXV.)
**Kako je Splitsanin
promijenio značenje
riječi »salaš«**

30

Dio programa NS EPK-a posvećen
i narodnim nošnjama u regiji
Isprepleteni putevi niti

37

Nekad bilo...
Zimski radovi i prela

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Dug na dug

Narednog tjedna praznovat će se. Netko će slaviti Valentinovo, netko Sretenje. Netko će spojiti nekoliko neradnih dana, oni sretniji i cijeli tjedan. No, bez obzira na to što i koliko dugo slavili, prvog radnog dana idućeg tjedna ističe rok za plaćanje poreza na imovinu. Nije baš isplativo zaboraviti ga platiti, jer sa svakim danom kašnjenja kamata »otkucava«. Na godišnjoj razini čak 11 posto. Uz to, ako bi poreznici baš bili revnosni, mogla bi stići i kazna od 5.000 dinara. Kvartlano. Pa sad vi vidite. I izračunajte.

I sad, ako ćemo iskreno o dugovanjima i računima, svatko od nas ima barem neki neplaćeni račun, neki dug koji mu baš nikada ne paše platiti. A s tim se baš i nije igrati, jer su se povjerioci dosjetili, pa umjesto da izigravaju utjerivače dugova to su prepustili profesionalcima. Nemojte se zato iznenaditi ukoliko vas zbog nekoliko neplaćenih kazni za parkiranje pozove neki (legalni) utjerivač dugova. Znam na što vas to odmah asocira, a kako su u strahu velike oči prva misao bit će kako što prije platiti dug i utjerivača skinuti s »vrata«.

Oni hladnije glave prije nego se dohvate novčanika provjerit će mora li se baš platiti ili su kojom srećom dugovanja zastarjela. Vjerovali ili ne i to je moguće, i čak je dio zakona. A zakon kaže kako dugovanja za komunalne usluge zastarijevaju za godinu dana, a ona za porez za pet godina. Uz uvjet da prije toga nije plaćen ni dinar od tih dugovanja ili potpisan sporazum o isplati duga na rate.

Dobro zvuči to o zastari dugovanja. Zamislite kada bi nam dug od 110 eura, koliko ćemo morati vratiti za svakih 100 eura dobivenih kao pomoć države, netko jednostavno otpisao. Ili zamislite kada bi nam otpisali oko 4.000 eura koliko, kako su izračunali ekonomisti, voljom države duguje svaki građanin Srbije. Kažu otišlo u zastaru, ne morate ni vratiti.

Z. V.

Tužiteljstvo: Isticanje transparenta »Šiptar, Hrvat, Balija, nisu moja bratija« NIJE KAZNENO DJELO

Više javno tužiteljstvo (VJT) u Beogradu saopćilo je u utorak da u isticanju transparenta s natpisom »Šiptar, Hrvat, Balija, nisu moja bratija« na vaterpolo utakmici *Crvena zvezda* – *Šabac* nema elemenata kaznenog djela »izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i netrpeljivosti«.

VJT navodi da je o događaju obaviješten dežurni zamjenik Višeg javnog tužiteljstva u Beogradu, koji je smatrao da se u radnjama sudionika događaja nisu stekli elementi ovog kaznenog djela već da isticanje transparenta s natpisom »Šiptar, Hrvat, Balija, nisu moja bratija« može predstavljati kršenje Zakona o javnom redu i miru, prenio je RTS.

»Imajući u vidu da je u konkretnom slučaju moglo biti učinjeno protivpravno djelo kojim se na javnom mjestu ugrožava ili narušava javni red i mir, stvara uznemirenje ili ugrožava sigurnost građana, ometa kretanje građana na javnim mjestima ili ostvarivanje njihovih prava i sloboda, vrijeđa moral i ugrožava opća sigurnost imovine, tužiteljstvo smatra da su se u radnjama osoba koje su istakle transparent, eventualno stekli elementi prekršaja protiv javnog reda i mira, zbog čega je dežurni zamjenik javnog tužitelja uputio policiju na konzultaciju s dežurnim sucem Prekršajnog suda«, navodi se u saopćenju Višeg javnog tužiteljstva u Beogradu.

Kako prenose crnogorske *Vijesti*, navijačka grupa *delije* su organizirano popunile tribine bazena na Dorćolu samo kako bi poručili novom treneru **Mirku Vičeviću** da je nepoželjan, što su i na svome sajtu objavili. Problem je po njima, kako navode, »što se Mirko Vičević vodi da je hrvatske nacionalnosti, a trenutno je i predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore u Kotoru«.

Vičević je bivši reprezentativac SR Jugoslavije, Srbije i Crne Gore i Crne Gore, rođen je u Kotoru u hrvatskoj porodici, predsjednik je HGD-a Crne Gore u Kotoru, što je bio dovoljan razlog za veliki ispad navijača *Crvene*

zvezde. Uz spomenuti transparent, pristaše *crveno-belih* skandirale su i **Ratku Mladiću**.

Crnogorski stručnjak hrvatskog porijekla je prije samo nekoliko tjedana potpisao ugovor s *Crvenom zvezdom* do kraja sezone. Svojevremeno je bio najbolji vaterpolist svijeta, s Jugoslavijom je osvojio olimpijsko zlato u Seulu 1988., a nakon fantastične igračke karijere je bio trener Katara i selektor mlađih kategorija Crne Gore.

Osim sportskog, Vičević je imao i politički angažman u Demokratskoj partiji socijalista Crne Gore.

Nakon tri dana oglasio se Vaterpolo klub i javno se ispričao Vičeviću, ali nije osudio ponašanje navijača.

U saopćenju Kluba, koje je potpisao direktor **Igor Milojević**, se navodi:

»BVK *Crvena zvezda* je sportska organizacija koja na prvom mjestu promovira olimpijske vrijednosti, poštuje statutarne odluke Sportskog društva *Crvena zvezda* i statutarne odluke BVK *Crvena zvezda* koje su u skladu s interesima Vaterpolo saveza Srbije. BVK *Crvena zvezda* je prepoznala u Mirku Vičeviću legendu vaterpolo sporta koji svojim sportskim zalaganjem i autoritetom može opravdati navedene vrijednosti i ciljeve BVK *Crvena zvezda* u narednom periodu. BVK *Crvena zvezda* snosi najveću odgovornost za pojavljivanje kluba i navijača u medijima koja nisu vezana za sport. U ime kluba i u svoje ime se članu kluba, svom klupskom kolegi i prijatelju, Mirku Vičeviću, javno ispričavam kao i cjelokupnoj sportskoj javnosti zbog uznemiravanja i pominjanja Mirka Vičevića i BVK *Crvena zvezda* u medijima u kontekstu koji nije u vezi sa sportom i odgovornost preuzimam na sebe. Navijači koji su iznijeli svoj prosvjed tijekom utakmice mirno su napustili tribine, bez incidenata ili uvreda na račun sportskih delegata, sudaca i publike koja se zatekla na utakmici BVK *Crvena zvezda* i VK *Šabac*«, navodi se u saopćenju kluba.

H. R.

Renata Kuruc općinska vijećnica

Renata Kuruc iz Sonte izabrana je za vijećnicu Općinskog vijeća Apatina. Na ovu dužnost Renata Kuruc izabrana je na sjednici SO Apatin u utorak, 8. veljače. Ona je u Općinskoj upravi angažirana kao projekt menadžer i zadužena je za upravljanje i implementaciju EU projekata.

Renata Kuruc dopredsjednica je DSHV-a za južno Podunavlje i vijećnica Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Romska partija ide na izbore

Romska partija donijela je odluku o sudjelovanju na predstojećim parlamentarnim izborima, saopćio je predsjednik stranke **Srđan Šajn**.

On je u priopćenju definirao izborni program stranke kao borbu za dostojanstvenu Srbiju u kojoj su sva djeca zbrinuta i da, kako kaže, ni jedno ne živi boso, golo i gladno po ulicama.

Šajn je najavio da će Romska partija koristiti sva demokratska sredstva protiv svakog oblika diskriminacije, korupcije i siromaštva, s ciljem da svaki pojedinac može ostvariti pravo na dostojanstven život, obrazovanje, zapošljavanje kao i pravo na dom, čuvajući zdrav životni okoliš i jačajući pravnu državu koja brine o svakom građaninu i svim narodima.

Skupština Vojvodine usvojila rebalans proračuna

Zastupnici Skupštine Vojvodine većinom glasova usvojili su rebalans ovogodišnjeg proračuna koji je uvećan iz prenesenih sredstva za 729,54 milijuna dinara i koji iznosi 89 milijardi i 14 milijuna dinara, prenosi *Dnevnik*.

Usvojili su i odluku o podizanju kredita kod Europske

banke za obnovu i razvoj za financiranje kapitalnih investicijskih rashoda. Novac iz tog kreditnog zaduživanja bit će usmjeren za ulaganje u energetske efikasnosti 80 javnih objekata u Vojvodini. Također je usvojena odluka o izradi prostornog plana područja posebne namjene infrastrukturnog koridora željezničke pruge Beograd – Šid – granica Hrvatske, dionica Stara Pazova – Golubinci – Šid i željezničke pruge Indija – Golubinci. Izrada prostornog plana je uvjet da se sačini potrebna tehnička dokumentacija koja će omogućiti modernizaciju pruge od Beograda do hrvatske granice, što će osigurati brži, jeftiniji i kvalitetniji prijevoz ljudi i robe od cestovnog prometa.

Najveću pažnju zastupnika izazvao je rebalans proračuna, koji će omogućiti da Pokrajina odustane od zaduživanja za završetak projekta automatizacije zaštite od tuče u radarskim centrima Samoš i Bajša, u iznosu od 426 milijuna dinara; taj novac je rebalansom osiguran iz vlastitih izvora Pokrajine.

Za dio oporbe i rebalans proračuna i zaduživanje kod Europske banke za obnovu i razvoj za financiranje kapitalnih investicijskih rashoda su sporni. Rebalans, kako su naveli, sporan je i po brzini koja je uslijedila na početku godine i po raspodjeli sredstava.

Donirana stručna literatura Medicinskoj školi u Subotici

Članica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal** i asistentica u obrazovanju pri HNV-u **Nataša Stipančević**

posjetile su, 7. veljače, Medicinsku školu u Subotici i uručile vrijednu donaciju stručne literature koju je u ime škole primio v. d. ravnatelj **Miomir Jovanić**, objavio je HNV.

Riječ je o 26 naslova odnosno 155 knjiga iz područja medicine koje su donirali ravnatelji srednjih škola iz Republike Hrvatske, a koji će biti na raspolaganju učenicima koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku i njihovim profesorima kao pomoćno nastavno sredstvo te svima zainteresiranima.

Donirane knjige bit će dostupne u knjižnici spomenute škole.

H. R.

Demontaža vojvođanskih pruga

Tračnice u staro željezo

Naredne dvije godine oko 400 kilometara pruga u Vojvodini bit će demontirano, a tračnice prodane kao staro željezo

Samo prije jednog stoljeća Vojvodina je bilo područje s najgušćom mrežom pruga u Europi. Stoljeće kasnije najavljena je demontaža tračnica na onim prugama koje se više ne koriste, pa će priča o razvijenoj željezničkoj mreži ostati još jedna koja bi mogla početi riječima što je Vojvodina nekada bila. Demontažu pruga najavilo je poduzeće *Infrastruktura željeznice* i taj posao treba biti urađen u naredne dvije godine. Na popisu je 435 kilometara pruga, a čak 400 kilometara je u Vojvodini.

Vlakom i kroz snijeg

Pruga Sombor – Bereg i dalje do Baje, što je nekada bilo u zajedničkoj državi, završena je 1912. godine. Posljednji vlak tom prugom prošao je 1978. godine, a sada je najavljena demontaža, pa će 110 godina od prolaska prvog vlaka nestati i posljednji ostaci nekada značajnog prometnog pravca.

»Vlak je išao preko Monoštora i Bezdana. Od Sombora do Berega trebalo mu je 45 minuta. Zime su nekada bile drugačije, s puno snijega, pa su česti bili smetovi i od dva metara. U vlaku su zato bile lopate, pa kada je trebalo mi putnici smo izlazili iz vlaka i raščišćavali tračnice da vlak može dalje«, prisjeća se **Matija Gorjanac** koji je 60-ih godina prošlog stoljeća svakodnevno iz Berega putovao vlakom na posao u Somboru.

Janja Balatinac nije tako često putovala, ali se sjeća da je iz Berega za Sombor vlak išao tri puta tijekom dana.

»Radnički je bio u pola četiri i njime su se vraćali oni koji su radili u Somboru. Cure koje su imale momke čekale su taj vlak i onda sa svojim momcima išle na korzo«, prisjeća se Balatinac.

Stanica u Beregu još postoji, ali od željezničke stanice u Monoštoru više nema ni traga. Za ovu stanicu zanimljivi

vo je reći da nije, kao ostale, bila podignuta na kraju sela već tri kilometara dalje, s druge strane Velikog bačkog kanala, kako bi se izbjeglo podizanje dva mosta.

»Željezničku stanicu su činila tri objekta, i to stanica s čekaonom i stanom u kojem je živjela obitelj šefa stanice, veliki magacinski prostor te 'bokternica', što je u stvari bila manja zgrada, petstotinjak metara prema Somboru, a u kojoj je bio stan za obitelj djelatnika čiji je zadatak bio da odvaja tračnice. U početku prijevoz vlakom baš i nije bio jeftin pa se nije mnogo putovalo. Većinom su tada ljudi za Sombor išli zaprežnim kolima. Nije vlak ni išao često, prvi je bio u ranim jutarnjim satima, a za povratak su se morali čekati večernji polasci. Od sela do stanice išlo se pješice, biciklom tko je imao, a postojali su i 'ordinaci', kako su se nazivali paori koji su ranim jutarnjim

Šarganska osmica u Vojvodini, ali zamalo

Prije šest godina govorilo se revitalizaciji pruge Sonta – Apatin – Sombor – Bereg, dugoj oko 50 kilometara, koja je trebala postati turistička atrakcija, poput Šarganske osmice. Bio je to projekt Vojvođanskog društva za željeznicu u koji je trebalo uložiti sedam milijuna eura. Dobio je taj projekt i potporu Pokrajine, ali je sve ostalo samo na ideji.

satima uprezali konje u zaprežna kola te mještane naravno za novac odvozili do željezničke stanice a navečer sačekivali vlak te ih vraćali do sela», kaže Monoštorac **Marko Dipanov**.

Vlakovima nisu putovali samo ljudi već se i vozila roba, pa su uz svaku stanicu postojali magacini za žitarice, ugalj... i otvoren prostor za stoku.

Tako je bilo nekada, a slika danas posve je drugačija. Ostale su jedino tračnice zarasle u korov i polurazrušene

stanice. Ali uskoro neće biti ni toga jer će pruga Sombor – Bereg biti demontirana, a tračnice prodane u staro željezo. I ne samo ova pruga, već ista sudbina čeka još 13 vojvođanskih pruga.

Neisplative i nefunkcionalne

Poduzeće *Infrastruktura željeznice Srbije* u naredne dvije godine demontirat će i ukloniti oko 435 kilometara starih pruga, od čega je skoro 400 kilometara u Vojvodini.

»Na nekim od ovih pruga vlakovi ne idu četrdeset godina. Riječ je o prugama čije funkcioniranje i održavanje ni na koji način nije bilo isplativo, a bilo kakve nove investicije i popravke nemaju ni ekonomsko, ni prometno opravdanje«, kažu u poduzeću *Infrastruktura željeznica Srbije*.

Demontaža će biti urađena u naredne dvije godine, a bit će demontirano 25.000 tona tračnica, skretnica, skretničkih dijelova i kolosječnog pribora. Njihovom prodajom *Infrastruktura željeznica Srbije* zaradit će 302 milijuna dinara, navode u tom poduzeću.

U skladu s principima zaštite okoliša ugovorom o prodaji sekundarnih sirovina s ovih petnaest pruga predviđena je i obveza demontaže, transporta i skladištenja željezničkih pragova.

»To znači da će oko 350.000 otpadnih drvenih željezničkih pragova, koji po posljednjoj klasifikaciji predstavljaju opasan otpad, biti ustupljeni na dalje raspolaganje kompaniji koja je taj posao dobila na tenderu Ministarstva za zaštitu okoliša. Vrijednost otpadnih drvenih željezničkih pragova koji će na ovaj način biti uklonjeni, uglavnom s teritorija Vojvodine, je oko 6,8 milijuna eura«, kažu u poduzeću *Infrastruktura željeznica Srbije*.

Nakon demontaže dobit će se oko 590 hektara zemljišta u infrastrukturnom i pružnom pojasu, u 26 općina, koje će lokalne samouprave moći koristiti za različite namjene. Zemljište s koga budu uklonjene pruge moći se koristiti za izgradnju novih putova, sportske sadržaje, biciklističke ili trim staze.

Z. V./Ž. Š.

Pruge koje će biti uklonjene

Bečej – Senta (35,8 km), na kojoj je dionica Banatsko Petrovo Selo – Ada zatvorena za promet 1978. godine;

Senta – Kanjiža (17,07 km), zatvorena za promet 1978. godine;

Sečanj – Jaša Tomić (10,36 km), putnički promet obustavljen 1999. godine, a potpuno je zatvorena 2006. godine;

Sombor – Bereg (25,33 km), van eksploatacije od 1978. godine;

Sombor – Ridica (28,11 km), van eksploatacije od 1978. godine;

Vladimirovci – Kovin (40,9 km), zatvorena za promet od 2014. godine;

Bečej – Vrbas (36,92 km), zatvorena za putnički promet 1978. godine, a promet je u potpunosti obustavljen 2006. godine;

Zrenjanin fabrika – Vršac (81,2 km), zatvorena za promet 2005. godine;

Horgoš – Kanjiža (13,51 km), zatvorena za promet 2002. godine;

Karavukovo – Bač (13,4 km), zatvorena 2005. godine;

Petrovaradin – Beočin (14,35 km), zatvorena 2007. godine;

Žabalj – Bečej dionica Čurug – Bečej (31 km), zatvorena 1978. godine;

Kikinda – Banatsko Arandjelovo (32,91 km), putnički promet obustavljen 1998., potpuno 2010. godine;

Sombor – Apatin fabrika (21,6 km), potpuno zatvorena 2009. godine.

Parlamentarni izbori u Srbiji

Oporba u novim, vladajući u starim kolonama

SNS izlazi u javnost s kandidatima 11. veljače. SPS uz SNS i Jedinственu Srbiju. Od ljevice do centra dvije koalicije – Moramo i Ujedinjena Srbija. Na desnici više kolona sa sličnim ciljevima i programima

Za manje od dva mjeseca, 3. travnja, u Srbiji će biti održani redoviti predsjednički i beogradski izbori te izvanredni parlamentarni izbori.

Premda se u razdoblju između dvaju izbora najviše govorilo o ujedinjavanju oporbe do toga nije došlo i oporba na izbore ulazi u više kolona nego li se to očekivalo, dok vladajuće stranke ostaju u istom prepoznatljivom bloku.

Izbori još nisu i službeno raspisani, ali predizborna kampanja uveliko teče, poznato je već tko će s kim ići i imena nositelja pojedinih lista, sedam kandidata za predsjednika Srbije i nekoliko nositelja lista za Beograd.

Vladajuće stranke

Srpska napredna stranka (**Aleksandar Vučić**) i Socijalistička partija Srbije (**Ivica Dačić**) na izbore izlaze s posebnim listama, ali će nastaviti suradnju na svim nivoima. Time će, ocijenio je predsjednik Vučić, maksimalizirati rezultate stranaka vladajuće koalicije.

»Imamo zajedničke strategijske ciljeve, oko toga se okupljamo. Zajednički želimo da Srbija ide naprijed. Bilo je u prošlosti mnogo teških odluka i sve što smo postigli, poput najbolje financijske konsolidacije u Europi, djelimično je moj uspjeh ali ja to ne bih uspio da nije bilo Ivica Dačića da podrži te teške mjere kad sam ih predložio«, rekao je Vučić.

Rekao je i da će u svezi kandidature za novi predsjednički mandat najprije razgovarati sa stranačkim kolegama u SNS-u, a da će potom održati još jedan sastanak »s partnerima iz SPS-a« prije donošenja konačne odluke.

SPS je prethodno potpisao i Sporazum o suradnji s Jedinственom Srbijom (**Dragan Marković Palma**) u kojem su se suglasili da koalicija treba imati zajedničkog kandidata ili pružiti podršku zajedničkom kandidatu vladajuće koalicije na predsjedničkim izborima.

Hoće li dosadašnji predsjednik Vučić biti i kandidat za predsjednika, kao što to očekuje Dačić i mnogi drugi, još uvijek nije poznato. Sjednica Glavnog odbora SNS-a najavljena je za 11. veljače, nakon čega će se znati tko su njihovi kandidati za predsjednika i na listi za narodne zastupnike. Za sada je jedino poznat njihov kandidat za gra-

donačelnika **Aleksandar Šapić**, ali će i potvrda njegove kandidature biti 11. veljače.

Konačna lista, odnosno redoslijed na listi Srpske napredne stranke, će biti uobličen kada bude postignut koalicijski dogovor s PUPS-om (**Milan Krkobabić**), Pokretom socijalista (**Aleksandar Vulin**) i Socijaldemokratskom partijom Srbije (**Rasim Ljajić**) i kada budu određene koalicijske kvote.

Oporba od ljevice prema centru

Ako krenemo s lijeva na desno u oporbi se prepoznaje nekoliko kolona, uz nekoliko nepoznanica – kao što je ona tko će koje predsjedničke kandidate podržati (u prvom, eventualno drugom krugu) i s kime će na primjer ići članovi Skupštine slobodne Srbije.

Na oporbenoj ljevici je koalicija više »zelenih« pokreta koji su postali prepoznatljivi po svojim zalaganjima za očuvanje okoliša i prosvjeda protiv *Rio Tinta*. Druga je prepoznatljiva koalicija, idući prema centru, koalicija oko Stranke slobode i pravde **Dragana Đilasa** koju čine uglavnom nekadašnji stranački drugovi i njihove stranke proizašle iz Demokratske stranke.

Moramo, zeleno-lijeva koalicija

Otvorena građanska platforma Akcija, pokret Ne davimo Beograd i Ekološki ustanak formirali su koaliciju – Moramo, kako navode, »novu i autentičnu zeleno-lijevu opciju na političkoj sceni Srbije«. Lideri ove koalicije su **Nebojša Zelenović**, **Dobrica Veselinović** i **Aleksandar Jovanović Čuta**.

Ključne teme za ovu koaliciju su ekologija i borba za zdrav životni okoliš kao i postizanje socijalne pravde u društvu – »borba za zemlju, vodu i zrak, za solidarnost i bolji životni standard svih građana, za prava za sve, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu, za dobar grad i normalan život u Srbiji« ističu kao svoje najvažnije ciljeve.

Ističu kako »urbanistički razvoj mora biti takav da stvara gradove koji pripadaju građanima, a ne tajkunima«, zalažu

se za suštinsku decentralizaciju Srbije i lokalni ekonomski razvoj »a ne da sve počinje i završava se u Beogradu«. Na političkoj sceni su postali prepoznatljivi u proteklom razdoblju kroz organiziranje prosvjeda i zalaganje za životni okoliš.

Koalicija »Ujedinjena Srbija«

»Vrh Stranke slobode i pravde povući će se iz politike ukoliko u roku od šest mjeseci ne ispuni predizborna obećanja iz Plana za dan poslije«, obećala je **Marinika Tepić**, potpredsjednica Stranke slobode i pravde, Dragana Đilasa, koja je i nositeljica izborne liste Ujedinjena Srbija.

Plan poslije je usmjeren na povratak pravde u Srbiju, usvajanje zakona o specijalnom antikorupcijskom tužiteljstvu, zakona o porijeklu imovine, ali i zakona o lustraciji, rekla je Tepić.

Uz SSP, ovu koaliciju čine Demokratska stranka (**Zoran Lutovac**), Narodna stranka (**Vuk Jeremić**), Pokret slobodnih građana (**Pavle Grbović**), Pokret za preokret (**Janko Veselinović**), sindikat *Sloga*, Pokret slobodna Srbija i Demokratska zajednica vojvođanskih Mađara (**Áron Csonka**).

Kandidati koalicije Ujedinjena Srbija su Marinika Tepić kao prva na listi za parlamentarne izbore, **Zdravko Ponoš** kao predsjednički kandidat i **Vladeta Janković** kao kandidat za gradonačelnika Beograda – službeno su najavili na početku kampanje ove, kako su je sami nazvali, »pobjedničke« koalicije za izbore na svim nivoima.

Oporbena desnica

Na desnici je formirano više koalicija sastavljenih od nekoliko prepoznatljivih stranaka kao što su Demokratska stranka Srbije, Dveri i Dosta je bilo u kombinaciji s drugim, manje poznatim strankama i udrugama. Politički ciljevi i vrijednosti su im manje-više isti, ali, iako je bilo pokušaja objedinjavanja, na izbore idu u više kolona.

Koalicija NADA

Srpsku koaliciju NADA čine Demokratska stranka Srbije (**Miloš Jovanović**), Pokret za obnovu Kraljevine Srbije (**Vojislav Mihailović**) i još 25 pokreta, stranaka, grupa i udruga građana kao i istaknutih pojedinaca. Sebe definišu kao nacionalno-demokratsku alternativu.

»Želimo podršku građana za naš cilj da živimo normalno, a to znači da partijska knjižica ne može biti preča od diplome, da stranke ne postoje da bi se tukle i vrijeđale nego da se bore kroz demokratski dijalog argumentima za svoje ideje«, izjavio je predsjednički kandidat ove koalicije Miloš Jovanović.

General **Božidar Delić** će biti nositelj liste na parlamentarnim izborima, a nositelj liste za beogradske izbore je Vojislav Mihailović.

Politički ciljevi ove koalicije su obrana srpskih nacionalnih interesa svuda gdje Srbi žive, postizanje najšireg konsenzusa o identitetu i nacionalnoj kulturi, otvaranje

pitanja o obliku vladavine – kraljevina ili republika, obnova demokratskog društva, države i institucija. Zalažu se za direktan izbor zastupnika, vijećnika i gradonačelnika, ekonomski patriotizam, borbu protiv partokratije, korupcije i kriminala i monopola na tržištu, te ravnomjeran razvoj Srbije i istinsku decentralizaciju.

Patriotski blok oko Dveri

Pokret Dveri i sedam stranaka i udruga građana jedna su od prvih koalicija formiranih za predstojeće izbore. Ovaj, kako sebe naziva, »patriotski i antiglobalistički blok« nastupa pod sloganom »Novi ljudi za promjenu sustava«. Njihov lider očekuje da je to samo početak ujedinjavanja na desnoj oporbenoj strani političkog spektra.

Sporazum s Dverima su potpisali predstavnici Srpske monarhističke stranke – Srpska sloga **Ljubomira Simića**, Državotvornog pokreta Srbije **Slobodana Samardžića**, Upravne Srbije **Dragana Dobrašinovića**, Nove snage Srbije **Nikole Malenčića**, Pirotske nove snage **Dimitrija Vidanovića**, Glasa naroda **Dušana Mitića** i Udruženja građana Svi protiv *Rio Tinta* i rudnika litijuma **Duška Kuzovića**.

Predsjednik Dveri i kandidat ove koalicije za predsjednika Srbije **Boško Obradović** ocijenio je poslije potpisivanja sporazuma da je to »povijesni trenutak ujedinjavanja srpskih patriota«.

Patriotski blok smatra da Srbija ne treba biti članica NATO i EU, da domaća privreda i poljoprivreda moraju doći u prvi plan u odnosu na strane kompanije, da obitelj mora biti na prvom mjestu i da zaštita životnog okoliša predstavlja ekološki patriotizam za 21. stoljeće.

Suverenisti

Pokret Dosta je bilo – Suverenisti (**Saša Radulović**) i stranke Zdrava Srbija (**Milan Stamatović**) i Živim za Srbiju (**Jovana Stojković**) izlaze na zajedničkoj listi pod nazivom Suverenisti.

U ovoj koaliciji ocjenjuju da su političke podjele na ljevicu i desnicu »zastarjele«, na patriote i nepatriote »duboko pogrešne«, a da je »moderna politička podjela u svijetu na globaliste i suvereniste«.

»Suverenisti smatraju da su svi građani Srbije rodoljubi i da svi vole svoju zemlju. Globalisti vjeruju u nadnacionalne strukture kao što je EU, u ukidanje suverenih država svijeta i ljude koji su potrošači lišeni nacionalnih osjećaja. Suverenisti vjeruju u slobodu svakog pojedinca, u demokraciju i suverene države koje međusobno surađuju«, poručuju iz ove koalicije.

Zalažu se za »suverenu Srbiju, obranu Kosova i Metohije, Republike Srpske i položaja srpskog naroda u regiji«. Protive se ulasku Srbije u EU, protiv su kovid »ausvajsa«, zalažu se za očuvanje identiteta i kulture i jaku domaću privredu s ekonomski jakim seljakom i domaćinom, navode u programu.

Jasminka Dulić

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (VIII.)

Kao feniks iz pepela...

Za kratko vrijeme, članovi HKPD-a Bunjevačko kolo razvili su živu i svestranu kulturnu aktivnost. Međutim, njihovi uspjesi, pojedinačni i kolektivni, bili su mač s dvije oštrice. Probudili su zavist mnogih, koja se pokazala kobnom

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Bunjevačko kolo* utemeljeno je na svečanoj osnivačkoj skupštini 18. siječnja 1970. u Gradskoj vijećnici. Za predsjednika Društva izabran je **Ivo Stantić** (sudac Okružnog privrednog suda u Subotici), za dopredsjednike **Josip Buljovčić** (profesor Više pedagoške škole u Subotici) i diplomirani pravnik **Pajo Pavluković**, za tajnike **Naco Zelić**, **Milivoj Prčić** i **Grgo Bačlija**, za ekonomu **Ante Pokornik**, za blagajnicu **Justina Francišković**. Oni su s još 46 članova činili Upravni odbor. Međutim, vrijedi odmah napomenuti da sastav predsjedništva i upravnog odbora nije odslikavao pravo stanje u društvu. U stvarnosti, samo je manji dio članstva bio aktivan i ispunjavao svoje dužnosti. U prvom redu treba izdvojiti **Marka Peića** (dopredsjednika Općine Subotica) i trećeg tajnika Bačliju (tajnika JKP-a *Subotica trans*). Ovaj tandem je odrađivao sve tehničke poslove: pronalaženje prostorija, vođenje dokumentacije, razgovori s ostalim društvima itd.

Rad HKPD-a odvijao se kroz osam sekcija: sekcija za *Dužijancu* na čelu s predsjednikom gore spomenutim Peićem, sekcija za znanstveno-istraživački rad na čelu s **Markom Horvackim** (sucem Ustavnog suda SAP Vojvodine), sekcija Pučke kasine na čelu s **Grgom Prčićem** (sucem Okružnog privrednog suda u Subotici), likovna sekcija na čelu s **Ivanom Tikvickim Pudarom** (sucem Okružnog suda u Subotici), muzička sekcija na čelu s **Pavlom Bačićem** (profesorom Muzičke škole u Subotici), folklorna sekcija na čelu s **Kalom Margetićem** (nastavnikom u OŠ *Matko Vuković*), sekcija za organizaciju i ustrojstvo članstva i društva na čelu s **Jakovom Kujundžićem** (sucem Općinskog suda u Subotici) i dramska sekcija na čelu s **Blaškom Ivićem**.

Ishodi

HKPD je zacrtalo sebi ambiciozni plan i program. Međutim, samo manji dio toga je mogao biti izveden. Brojni čimbenici su priječili društvo u ostvarivanju naumljenog. Prije svega, pitanje prostorija je ostalo otvoreno sve do 1973. godine. U međuvremenu, društvo se moralo zadovoljiti privremenim rješenjima, koja nisu bila idealna, ali su pružala minimalne uvjete za opstanak i rad. I pod takvim okolnostima društvo je zabilježilo vidljive rezultate u kulturnom životu grada Subotice. Već prve godine svoga postojanja održalo je nekoliko masovnih manifestaci-

ja. Kolovoza 1970. obježena je *Dužijanica*, koja po svečanosti nije nimalo zaostajala za onima iz 1968. i 1969. Uspjeh u revitalizaciji *Dužijance* potaknuo je društvo da po uzoru na stara prela, koja su 1879. do 1941. održavana u organizaciji najstarije hrvatske kulturne ustanove u Subotici Pučke kasine, početkom 1971. (30. siječnja) priredi u Sajamsko-sportskoj dvorani u Subotici *Veliko prelo*. Ova manifestacija okupila je oko 2.000 posjetitelja i protekla je uz bogati folklorni i glazbeni program.

HKPD se nije zadržalo samo na tradiciji i etnografiji. Ono je doista nastojalo opravdati svoje ime i razgranatu strukturu. Tako je na poticaj znanstvene sekcije u povodu 100 godina od pokretanja *Bunjevačkih i šokačkih novina*

održala u velikoj dvorani subotičkog Narodnog kazališta prigodni program (14. ožujka 1971.). Prva godina rada zaključena je na godišnjoj skupštini 21. ožujka 1971. u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Pored članova, prisutni su bili gosti iz Hrvatske **Mladen Iveković** i **Miroslav Vaupotić**, predsjednik i dopredsjednik Matice hrvatske. Ovako uspješan početak, nezabilježen u povijesti kulturnog života Subotice, izazvao je zavist mnogih. Upravo su na prijelazu iz 1970. u 1971. stvari počele ići nizbrdo. Društvo je izloženo kritikama i sumnjičenjima. Povod za to su dale aktivnosti pojedinih članova. **Blaško Gabrić** i **Matija Poljaković** su surađivali u *Subotičkoj Danici* za 1971., koja je ocijenjena kao nacionalistička. Na proslavi 100. godišnjice *Bunjevačkih i šokačkih novina* pročitani su brzojavi **Ante Sekulića** i **Mihovila Kataneca**, dvojice istaknutih, ali istodobno i nepodobnih radnika u kulturnom pokretu bačkih Hrvata 1930-ih.

Šarčevićeva bista i nastupi u Hrvatskoj

Drugu godinu rada HKPD obilježilo je nekoliko vrijednih ishoda. Na inicijativu znanstvene sekcije otkriveno je poprje hrvatskog preporoditelja **Ambrozija Boze Šarčevića** u Nazorovoj ulici u Subotici 4. travnja 1971. Tako je rad **Ivana Meštrovića** poslije gotovo dva desetljeća konačno dobio zaslužno mjesto u gradu. Nažalost, nisu svi bili sretni zbog toga. Malograđanština se žalila kako je spomenik postavljen na pogrešnom mjestu, jer tobože zatvara ulicu. Tražila je objašnjenje tko je Šarčević i zašto baš on, a ne neki heroj iz narodnooslobodilačke borbe dobija spomenik na uglednom mjestu u gradu. Znanstvena sekcija je upravo radila na tom problemu. Prikupljala je gradivo za povijest preporodnog pokreta bačkih Bunjevaca 1870-ih. Međutim, ovaj posao nije mogao biti realiziran iste, 1971., godine. Pa ipak, na znanstvenom i književnom polju, godina nije prošla bez rezultata. Upravo te godine Matica hrvatska je objavila dvije knjige **Geze Kikića** o antologiji pjesništva i proze bačkih Hrvata. Istodobno, u istoj nakladi izašle su bajke **Balinta Vujkova**. Subotički izdavač *Osvit* objavio je pjesnički prvijenac **Vojislava Sekelja** i zbirku bunjevačkih narodnih pjesama **Ive Prčića st.** Tako su udareni temelji za svestraniju revitalizaciju kulture bačkih Hrvata.

Društvo se istaknulo i na polju etnografije. Sa svojom folklornom sekcijom nastupalo je na više manifestacija

Veliko prelo 1971.

po Vojvodini i Hrvatskoj, od kojih naročito vrijedi izdvojiti proslavu 100. godišnjice rođenja hrvatskog narodnog vođe **Stjepana Radića** u Đakovu 12. i 13. lipnja (na čelu s predsjednikom Ivanom Stantićem i tajnikom Markom Horvackim), na »Večeri bunjevačkih Hrvata« u okviru svečanosti »U svijetu bajke Ivane Brlić Mažuranić« u Slavanskom Brodu 9. listopada 1971., te na *Đakovačkim vezovima* i *Vinkovačkim jesenima* iste godine.

Komunisti uzvraćaju udarac

HKPD je od početka svog postojanja bilo izloženo sumnjičenjima i osudama za unošenje nacionalizma u »idealne međunacionalne odnose Subotice«. Njegov rad na oživljavanju bunjevačke baštine i sjećanja na istaknute pojedince (Bozu Šarčevića) nisu svi pozdravljali i odobrivali. Društvo je u početku uživalo protekciju mjesnih komunista, koji su spriječili najgore: razbuktavanje kritika. Međutim, na prijelazu iz 1970. u 1971. članstvo je zbog svojih »nedopustivih« veza s Maticom hrvatskom i katoličkim klerom dalo povoda za niz kritika i rapidno gubiti povjerenje vrhuške.

U napadima na HKPD su se isticali ing. **Josip Stipić**, te novinari **Luka Ivković** i **Slobodan Stanojević**. Kroz *Subotičke novine*, *Borbu*, *NIN*, *Večernje novosti* i druga glasila oni su širili alarmantne vijesti o HKPD-u. Međutim, njihove otrovne strijelice nisu samo kaljale ugled društva. One su popločale put do pakla, koji je uslijedio nakon 21. sjednice Predsjedništva SKJ-a u Karađorđevu 30. studenog i 1. prosinca 1971.

Vladimir Nimčević

Miro Gavran,
predsjednik Matice hrvatske

Učiniti Maticu vidljivijom institucijom u javnosti

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Matica hrvatska utemeljena je 10. veljače 1842. godine. Cjelogodišnjim programom u više od 120 ogranaka u zemlji i izvan nje ova najstarija hrvatska kulturna institucija obilježiti će 180 godina od osnutka, dok će tribinama Sučeljavanja u Matici hrvatskoj otvarati javne rasprave o aktualnim temama. O planovima za slavljeničku godinu, ali i o novostima koje bi pridonijele boljem djelovanju Matice hrvatske, razgovarali s predsjednikom ove kulturne institucije **Mirom Gavranom**. Književnik Miro Gavran na čelo Matice hrvatske izabran je na četverogodišnji mandat na Glavnoj izbornoj skupštini koja je održana 6. studenoga 2021. godine u Zagrebu.

Hrvatski književnik Miro Gavran rođen je u Gornjoj Trnavi 1961. Piše drame, romane, pripovijetke. Član je i suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Gavran je najizvođeniji hrvatski dramski pisac. Djela su mu prevedena na 40 jezika. Njegove knjige imale su više od 250 izdanja u zemlji i inozemstvu. Prema Gavranovim dramama i komedijama nastalo je više od 400 kazališnih premijera diljem svijeta, a vidjelo ih je više od tri milijuna ljudi. Jedini je živi dramatičar u Europi kojemu je posvećen kazališni festival, izvan zemlje rođenja, na kojem se igraju isključivo predstave nastale prema njegovim tekstovima. Festival od 2003. djeluje u Slovačkoj, u Trnavi, pod nazivom *Gavranfest*, od 2013. u Poljskoj, u Krakovu, od

Slavljeničku smo godinu započeli u siječnju predstavljanjem ovogodišnjih aktivnosti, kao i novosti u Matičinu poslovanju dok ćemo ovaj jubilej svečano obilježiti akademijom u Hrvatskom narodnom kazalištu 21. veljače. Raduje me činjenica da se od Glavne izborne skupštine Matice hrvatske 6. studenoga prošle godine u prva tri mjeseca Matici priključilo više od 260 novih članova. Iznimno su nam važni i naši ogranci, kako u Hrvatskoj tako i izvan nje. Želja je samo jedna: da Matica hrvatska i u budućnosti bude na onoj razini na kojoj je bila u prošlosti, te da se čim više pomladi.

2016. u Češkoj, u Pragu, a 2019. održan je u njemačkom Augsburgu. U jesen 2002. godine glumica **Mladena Gavran** i njezin suprug književnik Miro pokrenuli su u Zagrebu Teatar Gavran.

► **Kakvi su planovi za slavljeničku godinu Matice hrvatske? Što će sve biti organizirano u okviru obljetničkih programa?**

Slavljeničku smo godinu započeli u siječnju predstavljanjem ovogodišnjih aktivnosti, kao i novosti u Matičinu poslovanju dok ćemo ovaj jubilej svečano obilježiti akademijom u Hrvatskom narodnom kazalištu 21. veljače točno u podne. U suradnji s Hrvatskom poštom u optičaj će biti puštena i prigodna poštanska marka. Drago

nam je da je prilikom nedavna susreta Predsjedništva Matice hrvatske s premijerom **Andrejom Plenkovićem** i ministrima u Banskim dvorima, pokroviteljstvo nad programom obilježavanja 180 godina od osnutka Matice hrvatske prihvatila hrvatska Vlada. Osim toga, tijekom godine organizirat ćemo i simpozij »Matičini predsjednici o bivšim preminulim predsjednicima od **Janka Draškovića** do **Vlade Gotovca**«, pripremamo simpozij posvećen našem matičaru akademiku **Tonku Maroeviću** te mini simpozij o braći **Radić** u njihovu rodnom Trebarjevu, a u planu je i izdavanje sedmog sveska Matičine *Povijesti Hrvata*. To je samo mali dio od svih planiranih programa, a, osim u Središnjici, i naši će ogranci svakako dati velik obol ovoj visokoj obljetnici.

► **Povećava li se broj članova Matice hrvatske? Je li u planu osnivanje novih ogranka?**

Raduje me činjenica da se od Glavne izborne skupštine Matice hrvatske 6. studenoga prošle godine u prva tri mjeseca Matici priključilo više od 260 novih članova. Za usporedbu, u cijeloj prošloj godini u Maticu se učlanilo nešto više od 270 novih članova. Radimo već i na privlačenju mlađih članova, predstavljat ćemo aktivnosti na fakultetima u Hrvatskoj i u inozemstvu i bolje se povezati s lektoratima i veleposlanstvima. Iznimno su nam važni i naši ogranci, kako u Hrvatskoj tako i izvan nje. U tom smislu moramo ojačati i revitalizirati ogranke u Pečuahu i ovdje u Subotici. Ujedno, pokazuje se potreba i za uspostavljanjem novih pa je tako već u procesu osnivanje ogranka u Hrvatskoj Kostajnici, a planirani su i u Washingtonu, Trieru, Moskvi, Ljubuškom i Kninu, a ostvareni su i svi preduvjeti za obnovu ogranka u Kupresu u koji se učlanilo 17 novih članova. Valja podsjetiti kako su u nekim mjestima naši ogranci jedini nakladnici i organizatori kulturnih, znanstvenih i stručnih događanja, godišnje ih bude i više od 500 što je iznimno velika brojka.

► **Koja je Vaša želja u daljnjem radu Matice?**

Želja je samo jedna: da Matica hrvatska i u budućnosti bude na onoj razini na kojoj je bila u prošlosti, te da se čim više pomladi.

► **Treba li Matica postati vidljivija u javnosti?**

Matica danas broji oko 4.000 članova, u 123 ogranka, 100 u Hrvatskoj, 14 u Bosni i Hercegovini i devet diljem svijeta, djeluje u 20 odjela u Zagrebu i s 31 zaposlenikom u Središnjici. Imamo sve predispozicije za djelovanje, no čemu nešto organizirati ako nema korisnika. Zato je iznimno važno i naša je odgovornost učiniti Maticu vidljivijom institucijom u javnosti, jer time raste i njezin utjecaj. Šteta bi bila organizirati sve ove sjajne programe o kojima smo dosad razgovarali, a da za njih nitko ne zna ili u njima ne sudjeluje. S druge strane, 180 godina najstarije hrvatske kulturne institucije obvezuje nas progovarati o najvažnijim pitanjima u hrvatskoj kulturi, znanosti, društvu pa smo tako nedavno izjavom reagirali na nedopustivo srpsko prisvajanje hrvatskih književnika, što ćemo činiti i u budućnosti kad god je nešto od nacionalne važnosti. Rad institucije treba biti transparentan, a tomu će zasigurno

pridonijeti i redizajn službene stranice i veća prisutnost naših aktivnosti u medijima.

► **Najavili ste pokretanje tribine »Sučeljavanja«. O kojim temama će se otvarati javne rasprave?**

Tribine su zapravo već krenule, prva je održana 25. siječnja, »Euro – da ili ne«, na kojoj su svoje stavove o uvođenju eura u Hrvatsku i ulasku u eurozonu razmijenili vodeći hrvatski ekonomski stručnjaci **Drago Jakovčević** i **Ljubo Jurčić** (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), **Mladen Vedriš** (*Effectus* poduzetnički studiji – visoko učilište) i **Damir Zorić**, potpredsjednik Matice hrvatske (Hrvatska udruga poslodavaca). Moderirao je gospodarski tajnik **Ivica Nuić**. Odaziv je bio iznad očekivanja, jer ipak smo u razdoblju pandemije i aktivnosti su ograničene. Iduća je tribina 15. veljače u podne, a raspravljat će se o sigurnosnim aspektima migranstske krize. Nakon toga uslijedit će i druge aktualne teme poput demografske perspektive Hrvatske; etike i pandemije; prijepora oko gradnje hidroncentrale Kosinj, položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini i drugih. S tribinama kreće i naš podcast. Prostor za raspravu u medijima, ali i u javnosti često je sužen i jednostran. Tribina sučeljavanja u Matici hrvatskoj neka je vrsta moderne agore – javnog mjesta na kojem demokratski raspravljamo o svim vitalnim pitanjima važnim za naše društvo kako bismo mogli donijeti informirane odluke, ali i potaknuti javne rasprave o važnim temama koje svakako postoje i o kojima je potrebno raspravljati. Uostalom, skrb za demokratski društveni razvitak stoji kao jedan od ciljeva u Pravilima Matice hrvatske kao temeljnom dokumentu, uz istraživanje, čuvanje, razvijanje i promicanje narodnog i kulturnog identiteta u područjima umjetničkoga, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva, gospodarstva i javnoga života.

► **Priprema li se izrada Nacrta Zakona o hrvatskom jeziku? Molim Vas pojasnite našim čitateljima zbog čega je to važno. Zašto je potrebno imati Zakon o hrvatskom jeziku?**

Uvođenje tzv. bunjevačkog kao službenog jezika u Gradu Subotici, rastakanje hrvatske zajednice, ali i ovaj posljednji događaj – srpsko ozakonjenje svojatanja hrvatskih književnika samo su neki od razloga zašto je potrebno imati Zakon o hrvatskom jeziku. Ovaj posljednji događaj samo potvrđuje koliko je važna naša skrb o našem jeziku i koliko je bila dobra odluka Matice hrvatske kada smo osnovali Radnu skupinu za izradu Nacrta Zakona o hrvatskom jeziku. Početkom siječnja ona je započela s radom, a čine ju vodeći hrvatski jezikoslovci, akademici **Augustin Kovačec**, **Stjepan Damjanović**, **Mislav Ježić**, **Tomislav Stojanov** i **Mario Grčević** kao voditelj radne skupine. Nacrt zakona uz petoricu jezikoslovaca pripremaju i tri pravnika, supotpisat će ga hrvatski književnici i potom će se uputiti Hrvatskom saboru. Nakon samo nekoliko dana od najave izrade nacrta, sama ideja donošenja Zakona, uz brojna odobravanja u javnosti, izazvala je i nekoliko oštrih napada i nerazumijevanje, uz retoriku sličnu onoj iz 1967. kada je donesena Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika, pa čak i onu iz siječnja 1972. godine kada je započelo nemilosrdno gušenje Hrvatskog

proljeća. Radna skupina nastojat će ponuditi okvir kojim se javna uporaba jezika podiže na dostojnu razinu, što nam je i dužnost kao kulturnoj ustanovi. Dakle, u pitanju je uporaba hrvatskog jezika u službenoj komunikaciji, a ne ispisivanje kazni kao što neki pokušaju imputirati. Napad na ideju izrade nacrta zakona izaziva zebnju i nelagodu, pogotovo kada znamo da gotovo svi narodi u Europi imaju zakone kojima uređuju pitanja javne uporabe svojih jezika, a naši se susjedi uporno i nadalje bave svojatanjem naše književne baštine, samo ovaj put uz svesrdno odobravanje i njihove službene politike. Moram reći da smo zgrogženi *Zakonom o kulturnom nasleđu* koji je Srbija donijela u prosincu prošle godine. Dvije godine ranije u biblioteci *Deset vekova srpske književnosti* tiskali su u nakladi Matice srpske iz Novoga Sada **Marina Držića**, a nešto prije toga i **Ivana Gundulića**. Tada smo podsjetili javnost da prisvajateljima nisu važni sami po sebi ni Gundulić ni Držić, ni ostali hrvatski književnici i njihova djela, važan im je hrvatski teritorij koji nikada nisu uspjeli posvojiti i osvojiti ni kulturom ni ratnim operacijama.

► **Što su planovi nakladničke djelatnosti Matice hrvatske?**

Ove godine nastavljamo s objavom kapitalnih djela. U glasovitoj ediciji *Stoljeća hrvatske književnosti* Matica će objaviti između ostalog *Izabrane pjesme Vesne Parun*, *Izabrana djela Slavka Kolara* te *Hrvatski narodni preporod*. U drugim bibliotekama objavit će još tridesetak knjiga, od kojih valja istaknuti već spomenuti sedmi svezak *Povijest Hrvata*, **Dante Alighieri**: *Čistilište*, **Ivo Brešan**: *Izabrana djela, treća knjiga: Pripovijetke i eseji*, **Krešimir Nemec**: *Pripovjedne strategije*, **Aristotel**: *Izbor iz djela*, **Luko Paljetak**: *Kroz strane stranice, studije i ogledi o svjetskoj književnosti*, **Miguel de Unamuno**: *Abel Sanchez i druge proze*. Objavit ćemo i zbornik sa znanstveno-stručnog skupa o *Hrvatskom proljeću*. Osim knjiga, u svojoj Središnjici objavljujemo godišnje 22 sveska dvotjednika *Vijenac*, četiri broja časopisa *Kolo* i *Hrvatska revija*, časopis *Prirodoslovlje*, a ogranci objave još nekoliko stotina knjiga i dvadeset časopisa. Ne smijemo zaboraviti ni naslove naših ogranaka, kojih ima od 150 godišnje. To će se sve moći vidjeti i kupiti na sajmu knjiga Matice hrvatske u Zagrebu koji planiramo za ljetne mjesece. Želja nam je oživjeti i aktivnosti u našoj knjižari u Matičinoj 2, učiniti je prostorom u kom će se odvijati predstavljanja knjiga, ali i knjižarom u kojoj se mogu kupiti svi književni časopisi tiskani u Hrvatskoj.

► **Koji su izvori financiranja rada Matice hrvatske?**

Matica se za svoju redovnu svoju djelatnost financira iz državnoga proračuna Hrvatske, a redovito se prijavljuje na natječaje javnih potreba u kulturi pri Ministarstvu kulture i medija i Grada Zagreba. Dio se aktivnosti financira i iz Europskog socijalnog fonda. Naime, do rujna traje naš dvogodišnji projekt *Vijenca*. Pojedini projekti prijavljuju se i na natječaje lokalne uprave i raznih zaklada, a u idućem razdoblju nastojat ćemo se jače povezati s gospodarskim sektorom. Dapače, već radimo na tome pa smo u tom smislu i predstavili novinu u prikupljanju sredstava za djelovanje. Za one koji doniraju 150 tisuća

kuna i više Matici uvodi se status »zlatni donator Matice hrvatske« te »srebreni« i »brončani« za manje iznose. Predstoji nam obnova Palače Matice hrvatske stradale u potresu i nagrižene zubom vremena za što će nam sigurno biti potrebna velika financijska sredstva pa računamo na europske fondove.

► **Priprema li Galerija Matice hrvatske izložbe?**

Aktivnosti Galerije Matice hrvatske među najdugovječnijim su programima u Matici. Galerija tako i ove godine priprema deset izložbi, a među njima izložbu doajena konceptualne umjetnosti **Vlade Marteka** te izložbu **Damira Sokića**. Osim galerije, moram spomenuti da dugi niz godina mladi glazbenici svoje prve javne korake započinju nastupom u Matici, a najavljujem ujedno i skup »Hrvatski prirodoslovci«, kojim će Odjel za prirodoslovlje obilježiti 30. obljetnicu postojanja te 20. obljetnicu časopisa *Prirodoslovlje*, dok će Odjel za medije organizirati dvanaestu Komunikološku školu. Kao što vidite, puno toga pripremamo.

► **Planira li se i ove godine održati festival pod nazivom *GavranFest* u slovačkoj Trnavi, koji je posvećen Vašem stvaralaštvu?**

Ove će godine 13. *GavranFest* biti održan u Augsburgu u Njemačkoj od 17. do 19. ožujka, a sudjelovat će teatri iz Njemačke, Rumunjske i Hrvatske.

► **Hoće li i u vrijeme virusne pandemije biti inozemnih izvedbi Vaših drama?**

Upravo je 27. siječnja bila premijera moje komedije *Lutka* u Münchenu, a sutradan je isti tekst imao premijeru u Istanbulu, dok je toga dana u Pragu premijerno izvedena moja komedija *Muž moje žene*. Tri inozemne premijere u dva dana nije loše, a 26. veljače u Moskvi će Teatar *Maskarad* izvesti premijeru moje *Lutke* u glasovitom Teatru na Taganjski.

► **Što teatar *Gavran* priprema za ovu godinu?**

Pripremamo svoju novu ozbiljnu političku dramu *Glasnogovornik* u kojoj su junaci jedan stari političar i mladić koji tek ulazi u svijet politike. Vjerujem da će biti itekako atraktivna suvremenim gledateljima, jer razotkriva lice i naličje suvremene politike i političkih manipulacija. Želja mi je da postanemo vidljiviji u javnosti i jelovanju, da privučemo mlade ljude, a za to nam trebaju novi alati, alati dvadeset prvoga stoljeća.

Muzej povijesnih vozila i industrijske baštine *Scardona park*

Mjesto susreta Istoka i Zapada

»Kad je muzej proradio, mi smo počeli polako stjecati povjerenje u muzej. No, tek kad tu prođu dvije generacije djece, moći ćemo reći da smo na pravom putu«, kaže Darko Maček

Skradin je smješten petnaestak kilometara od Šibenika i jedan je od najstarijih hrvatskih gradova. Pod današnjim se imenom prvi puta spominje u 10. stoljeću. Ovo je područje bilo naseljeno još u doba Ilira, ali antički grad Scardona ime duguje Rimljanima, jer je bio njihovo upravno, prometno i trgovačko središte u provinciji Dalmaciji. Položaj Skradina na samom ulazu u Nacionalni park Krka čini ga jednim od najznačajnijih nautičkih odredišta na Jadranu i jednim od najvažnijih turističkih odredišta u Hrvatskoj. Ukoliko ste ljubitelj svijeta automobila, ono što ćete pročitati dolje potaknut će vas da se spakirate i zaputite pravac dolje ka moru!

Povijesna vozila u Skradinu

Muzej povijesnih vozila i industrijske baštine *Scardona park* osnovan je 2018. godine na inicijativu grupe entuzijasta i zaljubljenika u povijesna vozila i predmete koji su obilježili živote nekoliko generacija.

»Oldtimer muzej u Skradinu otvorio je gostima svoja vrata 1. srpnja 2018. kao jedini muzej tehničke kulture na cijelom Jadranu. Prva sezona je obilježena postavkom 'Muzej Ferdinand Budicki u Skradinu' i bila je posvećena pioniru automobilizma u Hrvatskoj **Ferdinandu Budickom**, a konceptualno naslonjena na Muzej automobila *Ferdinand Budicki* iz Zagreba. Izložbom su obuhvaćeni automobili, motocikli, bicikli, ali i različiti drugi eksponati koji daju povijesni presjek i ilustriraju razdoblje od samih začetaka automobilizma. Naglasak je ipak na bližoj povijesti i na razdoblju od 1950. do 1980. iz kojeg su izloženi vrijedni artefakti, memorabilije, ilustracije, namještaj, predmeti iz svakodnevne upotrebe«, kaže voditelj muzeja **Darko Maček**.

Od samog početka Oldtimer muzej *Scardona park* organizira i niz tematskih izložbi, predavanja i tribine, projekcije filmova, a stručni suradnici volonteri vode tehničke radionice i restauracije te druge manifestacije povezane s predstavljanjem, učenjem i promoviranjem 120 godina automobilističke kulture u Hrvatskoj.

»Nakon prve postavke, uslijedile su još dvije: »Iza željezne zavjese« 2019./20. godine, te »Istok ljubi Zapad« 2020./21. Kao što se može i naslutiti iz naziva izložbi, naglasak je konceptualno stavljen na razdoblje do kraja osamdesetih godina prošlog stoljeća, a to je vrijeme koje još uvijek veliki broj posjetitelja dobro pamti kao doba mladosti i bezbrižnosti. Svake godine organiziraju se i prigodne manifestacije, a Oldtimer muzej je postao i omi-

ljeno mjesto okupljanja ljubitelja povijesnih vozila, kako iz Hrvatske tako i iz cijele Europe i svijeta. Gotovo da nema niti jedne auto-moto ture ili događanja čiji raspored ne predviđa i posjetu Oldtimer muzeju u Skradinu«, kaže Maček.

Kulturni identitet Hrvatske na početku prošlog stoljeća, kroz automobilističku kulturu prezentiranu u izložbi Muzeja automobila *Ferdinand Budicki* u Skradinu, predstavlja turističku atrakciju, te generira nove sadržaje u kulturnom turizmu. To je potpuno novi pogled na grad Skradin i Šibenik, Dalmaciju i Hrvatsku, koja je od samih početaka motorizacije bila dio razvijenog europskog društva i svih društvenih tokova koji su proizašli iz novog poretka.

»Dajemo uvid u prvo pionirsko razdoblje začetaka automobilizma, transformaciju društva iz mirovanja u gibanje, iz makadama u asfalt, te konjskih zaprega u novo motorizirano doba«, ističe naš sugovornik.

»Muzej *Scardona park* i Muzej automobila *Ferdinand Budicki* su posebno mjesto dali prikazu automobilizma na ovim prostorima gdje su se Istok i Zapad oduvijek susretali, a tako i kroz vozila bivših istočnoeuropskih i zapadnih proizvođača i marki. Tako se naši posjetitelji mogu nakratko vratiti u doba mladosti naših djedova, baka, roditelja, ali i našeg djetinjstva. Uz to, izložba predstavlja i tzv. retro dnevni boravak s tipičnim namještajem i tehničkim uređajima tog doba. Za naše najmlađe posje-

titelje organizirali smo i igraonicu gdje se djeca mogu igrati retro i ekološkim igračkama, a njihovi roditelji ili bake i djedovi opustiti uz prve elektroničke igračke ili jednostavno opustiti uz glazbu nekih drugih vremena. Muzej namjerava postati središnje mjesto okupljanja i druženja hrvatskih klubova starodobnih automobila i motora, a poseban naglasak bit će na izvanškolsku nastavu, odgoj i obrazovanje, tj. dolazak učenika osnovnih i srednjih škola, djece vrtićke dobi i studenata koji će kroz fundus Muzeja i tehničko-edukativne radionice i igraonice spoznati do sada nepoznat i egzotičan dio hrvatske povijesti», dodaje Maček. Također, treba naglasiti da je pored Drage, nositelj muzeja njegov prijatelj i strastveni ljubitelj automobila **Valentin Valjak**.

Kako je naš sugovornik istaknuo prilikom razgovora, većina ljudi ne može dokučiti količinu truda, muke, ljubavi i entuzijazma koje su potrebne da bi se jedan ovakav ambiciozni projekt vodio i održao na životu. »Sam koncept je rukovođen golim emocijama, a ne golom računicom«, ističe Maček, jer kao i svugdje trenutačno, financije nisu

proradio 1. srpnja, mi smo počeli polako stjecati povjerenje u muzej. No, tek kad tu prođu dvije generacije djece, moći ćemo reći da smo na pravom putu«, tvrdi Maček.

Muzej automobilskih priča

Maček i Lajak stvorili su muzej automobilskih priča jer svako vozilo ima svoju zanimljivu prošlost.

»Na samom ulazu u *Scardona park* je *peglica*, originalno proizvedena u Poljskoj, kao i kamp-kućica iz iste zemlje koju je ona jedino mogla vući. Svi ti automobili nas emotivno vežu uz mladost, kad smo bili ljepši, zgodniji, kad su nas cure voljele na drugi način. Imamo, na primjer, *peugeot* iz 1932. godine koji je bio policijsko vozilo u Njemačkoj prije Drugog svjetskog rata, a vlasnik automobila ga je doveo tu kao simbol tridesetih godina prošlog stoljeća. Vlasnik je i *yuga* kabrioleta, jednog od dvjesto koje je izvezla tvornica u Kragujevcu. Prvi vlasnik mu je bio generalni zastupnik uvoznika automobila *yugo* za Njemačku. Kako je cijela serija bila namijenjena za izvoz, u bivšoj Jugoslaviji ih je ostalo tek sedam. Jedan od najvrjednijih automobila je svakako *corveta*, kvalitetan automobil koji zorno dočarava automobilizam u SAD-u. Vlasnik mu je pomorac iz Rijeke koji je Muzeju donirao vozilo čija je cijena sto tisuća dolara! Auto je u voznom stanju, a davno je tip ovog automobila proslavio pjevač **Joe Maračić Maki** s onim svojim karakterističnim brkom, *mccloud* jaknom i frizurou made in SAD«, sa žarom nam je pričao Maček dok je nabrajao što se od automobila može vidjeti kod njih.

Osim Muzeja, od 2017. godine možete posjetiti i *Scardona park* turistički kompleks gdje se možete odmoriti i odsjedati skupa s ostalim ljubiteljima automobilizma i industrijske baštine. *Scardona park* jedinstveni je turistički projekt u Hrvatskoj. Nekad devastirano industrijsko područje, danas je moderno turističko orijentirani kompleks. Preostali u granicama nekadašnjih industrijskih prostora, brojni servisi i sadržaji sada su na raspolaganju turistima i stanovnicima lokalne zajednice.

Ivan Ušumović

Fotografije: www.scardona-museum.com

jača strana, a novca uvijek nedostaje kada su u pitanju stari automobili koje je potrebno servisirati i održavati kako bi se i dalje koristili u voznome stanju.

Fokus nije samo na automobilizmu nego i na industrijskoj baštini, ali i vremenima koja se mogu »opipati« u muzejskoj retro učionici.

»Postav će se vremenom širiti, no investicije u parku su velike i ono što je do sada napravljeno, odrađeno je uz pomoć kredita. Kad se sve ovdje vizualiziralo i kad je muzej

Rijeke, plovni kanali, putevi i željeznice

Izbori na nekoliko nivoa još nisu ni raspisani, a predizborna kampanja već tutnji većom brzinom nego običani brzi vlakovi. U korist vladajuće stranke čujemo hvalospjeve o izgrađenim suhozemnim prometnicama, aucestama i željeznicama, kao da prijašnje vođe nisu za to znali nego su baš ovi aktualni izmislili »rupu u cijevi« za osigurati razvoj. Oporba nema neke nove i svježije ideje, prigovara svemu i svačemu, najbitniji program im je »samo da ovaj ode« i da mi ponovo dođemo prije svega do državnog budelara. Zato nije na odmet pogledati nekoliko stoljeća unazad.

U 18. stoljeću rukovoditelji Bač-bodroške plemićke županije bili su protiv »oslobađanja« vojnih šančeva i njihovog »civiliziranja«, tj. davanja određenih feudalnih prava i zemlje njihovim žiteljima. To se jasno vidi iz prigovora upućenih dvorskom kraljevskom uredu poređanih u desetak točaka. Druga točka kaže: »mjesto koje želi biti slobodni kraljevski grad mora imati izvanredne zasluge (za kraljevinu i vladara-op. a.), ali već za zasluge iz doba vojne krajine Szent Marija je isuviše dovoljno nagrađena ogromnim posjedima i dosadašnjim privilegijima« u trećoj točki se kaže: »od 'potrebe' da bude sl. kr. grad; Szent Marija ništa nema: nema šume, nema vinskog brijega (ima samo bašte s vinovom lozom) nema plovnu rijeku; što znači ne može se razvijati zanatstvo i trgovina, ovdje zanati koji koriste drvo ne mogu opstati« potom konstatiraju: »tako u ovom gradu, kao u tijelu bez duše, mogu opstati samo građani-seljacik«; peta točka: »Već i sa sl. kr. gradovima Somborom i Novim Sadom županija je imala mnogo muke i nevolje, zato broj ovakvih gradova ne želimo umnožavati, jer to bi još više podijelilo županiju«; 7. točka: »ovdje nema zanata i trgovine i ne može ni biti, ali i nedjeljni sajmovi su besciljni, jer stanovnici susjednih mjesta zimi zbog loših putova više štete imaju nego koristi i zato radije ostaju kod kuće, a ljeti nemaju vremena jer rade na njivama«. Zatim, grad je siromašan, nema prihoda i neće moći isplatiti 240.000 forinti otkupa za oslobađanje od feudalnih obveza. Istine radi, grad je jedna bezimena bujična riječica dijelila na dva dijela, ona je izvirala iz Kelebijskog jezera i ulijevala se u samo jezero Palić, npr. takvu riječicu je imao i Sombor (Mostonga), ni on nije ležao pored plovne rijeke.

Strategijska prednost grada

Suboticu u ono vrijeme možemo smatrati nekom vrstom oaze koja leži na visoravni gdje se sastaju pješčane povr-

šine međurječja Dunava i Tise, s lesnim (žuta zemlja) površinama Telečke visoravni. Na ovom sastavu nastalo je niz jezera, riječica i mlaka, koji su trgovcima, vojnim pohodima osigurali vodu za napajanje konja i vučne marve, za obnavljanje hrane životinjama i ljudima. Zato već u doba starih Rimljana kroz barbarsku zemlju (Sarmata) vodio je suhozemni put zapad-istok u Dačiju gdje su prodavani razni proizvodi, a odatle je voženo uglavnom zlato i srebro na zapad. U srednjem vijeku ovaj put se zvao »Kalicov put« po arapskim trgovcima zvanim Kalici. Također je bio važan suhozemni put sjever-jug, na najvišim točkama me-

đurječja koji je vodio iz Budima prema Bizantu. Znači, grad je bio raskrižje u jednoj oazi glavnih putnih pravaca, to je ostao i do današnjih dana. Članovi Magistrata bili su svjesni nedostatka plovne rijeke ili kanala, zato su od projektanta i izvođača Velikog bačkog kanala **Józsefa Kissa** 1793. naručili projekt plovnog kanala Palić – Kanjiža, projekt je završen 1806. godine. Kanal bi počeo iz Palićkog jezera, vodio bi do Ludoškog jezera iz kojeg

ističe riječica Kereš koja se kod Kanjiže ulijeva u Tisu. Za ovaj projekt grad je platio 6.000 zlatnika. Budući da Tisa leži 28 m niže od grada, da bi se moglo ploviti do rijeke bile su potrebne najmanje dvije brodske prevodnice koje bi spuštale ili dizale brodove. Problem je bila i opskrba kanala vodom, jer se u sušnim godinama Palić često potpuno isušio. Ovo je zapravo skoro neizvodljiva i veoma skupa zamisao. Glavni inženjer grada **Wüstinger** je početkom 1820-ih godina iz ovih razloga predložio da se odustane od ovog projekta.

Umjesto plovnog kanala »željezni put«

Subotičani su prvi put 1841. čuli i raspravljali o »željeznom putu«. Revolucionarni događaji su odgodili eventualnu gradnju, ali poslije revolucije 1855. pitanje željeznice se aktualizira, da bi 1863. šestočlano izaslanstvo od uglednih građana krenulo kod cara **Franje Josipa** »moliti za željezni put«, danas bismo rekli – lobirati. Željezničke tračnice su konačno stigle u grad iz pravca Sombora 1869., a sljedeće godine i iz Segedina (upravo se ona sada rekonstruira). Pruga Budimpešta – Zemun izgrađena je 1882./83. i tako je grad uključen u europski sustav željeznica i krenuo je ubrzanim koracima naprijed. Danas smo tamo gdje smo bili prije 150 godina, u iščekivanju »brzog željeznog puta«. Da ne zaboravim: izgrađen je zalivni kanal Palić – Tisa, samo se rijetko koristi za »osvježenje« paličke vode.

Snovi o KANALIZACIJI

Ukoliko iz nekog razloga nije osobno zainteresiran, čak i revnosniji čitatelj novina obično preskače dio u kojima se objavljuju oglasi. To je, znaju to novinari, »nužno zlo« koje iritira urednike jer se zbog njega struktura tekstova nerijetko ruši kao kula od karata, ali i raduje ravnatelje, ne zbog povećanja čitanosti nego zbog sigurnih prihoda u kasi. Koliko li je samo izbačenih ili (s) kraćenih tekstova čiji bi autori to mogli posvjedočiti!

Tako su prosječnom čitatelju novina (a takvih je iz dana u dan sve manje) vjerojatno promakle obavijesti – i *obavještenja*, ako se »informira« iz *Subotičkih novina* – pristigle iz Tajništva za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša da je JKP *Vodovod i kanalizacija* tijekom siječnja podnio nekoliko zahtjeva za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekata koji su vezani za izgradnju bunara na vodozahvatima u Subotici i okolnim naseljima.

Iza ovog klišeiranog niza riječi krije se, međutim, pravi zdenac za inspirativni tekst na temu komunalne uređenosti grada u dijelu koji se odnosi na njegovu pokrivenost vodovodnom i kanalizacijskom mrežom.

Koliko je potpisniku ovoga teksta poznato, time se u novije vrijeme bavio jedino portal *Subotica.com*, ali... polovično. U tekstu naslovljenom *Kanalizacija stiže u čak 245 ulica u Subotici i okolini*, objavljenom 30. siječnja, od neimenovanog/neimenovanih izvora iz kabineta gradonačelnika saznajemo tako da je u gradu u planu izgradnja kanalizacijske mreže u »oko 116« (ili je 116 ili je oko 120, recimo), na Paliću »oko« 22, Bajmaku »oko« 58 i Čantaviru »oko« 49 ulica. U tekstu se također daju i osnovni kriteriji na temelju kojih su planovi pravljani, ali se – osim informacije da se potpisivanje ugovora o provedbi »napomenutih radova« očekuje do polovine ove godine – »nadležni« iz kabineta gradonačelnika ograđuju od onoga što čitatelja najviše zanima: od preciziranja dinamike radove kao i cijene, odnosno koliko će to iznositi i koliko će to

stajati građane. Pa ipak, *Subotica.com* ne samo da je načela temu koja se već nekoliko tjedana nudi iz rubrike *oglas* nego je – u nedostatku preciznijih informacija – u istom tekstu iznijela i podatke koji su većini (su)građana vjerojatno nepoznati, a nakon toga možebitno i zabrinjavajući. Naime, prema riječima »izvora« iz kabineta gradonačelnika, kanalizacijskom mrežom pokriveno je svega 54% Subotice i 56% Palića, dok je u Bajmaku to 18%, a u Čantaviru katastrofalnih 2%!

Bez obzira na to što je spomenuti tekst samo razgranuo prašinu i otkrio trenutno stanje u gradu i okolini (ili možda upravo zbog toga) bilo bi više nego zanimljivo čuti i druge »izvore«, po mogućnosti imenovane, o ovoj temi. Zanimljivo bi, recimo, bilo pročitati reportažu u kojoj bi glavni protagonisti bili stanovnici rubnih dijelova grada, poput Pešcare, Srpskog šora, Makove sedmice i već spomenutih Bajmaka i Čantavira i čuti od njih na koliko metara moraju bušiti bunare da im voda ne bi bila žuta i smrdljiva kao što je to slučaj sada kada ju ne mogu ni piti, a i za kupanje je poput one u Paličkom jezeru – na vlastitu odgovornost. Isto bi tako zanimljivo bilo pročitati i što na to kažu stručnjaci iz *Vodovoda i kanalizacije*, napose u vezi s time koji su to faktori koji su (osim novca) priječili investicije u razvoj uvođenja i vodovoda i kanalizacije u pola grada, više od tri ftralja Bajmaka i gotovo cijelog Čantavira.

Ako već i same friško objavljene obavijesti JKP-a *Vodovod i kanalizacija* bude nadu da će se »nešto raditi«, mada još ne znamo ni kada ni koliko će trajati ni koštati, onda se iz daleke budućnosti korak bliže ka sadašnjosti nazire i fikcija da će jednog lijepog dana od »izvora« iz Gradske kuće stići informacija koja će biti povod za tekst s pompeznim naslovom *Sve prigradske mjesne zajednice uskoro će biti pokrivene vodovodom i kanalizacijom!*

Do tada će, naravno, još mnogo vode proteći iz kuponica do septičkih jama. Do tada će, naravno, žitelji Kraljevog Briga, Hajdukova, Šupljaka, Bikova, oba Žednika, Đurđina, Tavankuta, Mirgeša, Male Bosne, Kelebije... sa zanimanjem, moguće i zavišću, gledati »prika rovaša« na to što se događa »u varoši«, na Paliću, u Bajmaku i Čantaviru i razmišljati o tome »što bi bilo«... Što bi bilo, recimo, kada bi Grad bio podijeljen na općine! Do tada će, naravno, proteći i još mnogo izbora, a projekt »Čista Srbija« – u okviru kojega je i plan uvođenja kanalizacije u »oko« 116 ulica u gradu – nikada po imenu ne bi smio biti zaprljan. Treba samo malo više strpljenja. Jer... stoljeća su pred nama.

Z. R.

Elektronička fiskalizacija stigla i u Srbiju

Računi pod lupom poreznika

Od 1. svibnja fiskalizirani računi koje će za kupljenu robu ili uslugu dobivati fizičke osobe izdati će se sa QR kodom koji će nakon tipkanja računa u kasu stići iz Porezne uprave

Prema novom Zakonu o fiskalizaciji 30. travnja je rok do kada svi oni koji posluju s fizičkim osobama imaju obvezu uvesti nove fiskalne kase. Novi model e-fiskalizacije predviđa direktnu vezu fiskalnog uređaja s Poreznom upravom u realnom vremenu. Također, podrazumijeva i postojanje QR koda na svakom fiskalnom isječku, čime kupci, odnosno korisnici usluga, mogu provjeriti je li račun izdan u skladu sa zakonom. Isto tako, skeniranjem QR koda mobitelom kupac dobiva informacije je li njegov fiskalni račun original.

Novo, nepoznato, nedorečeno

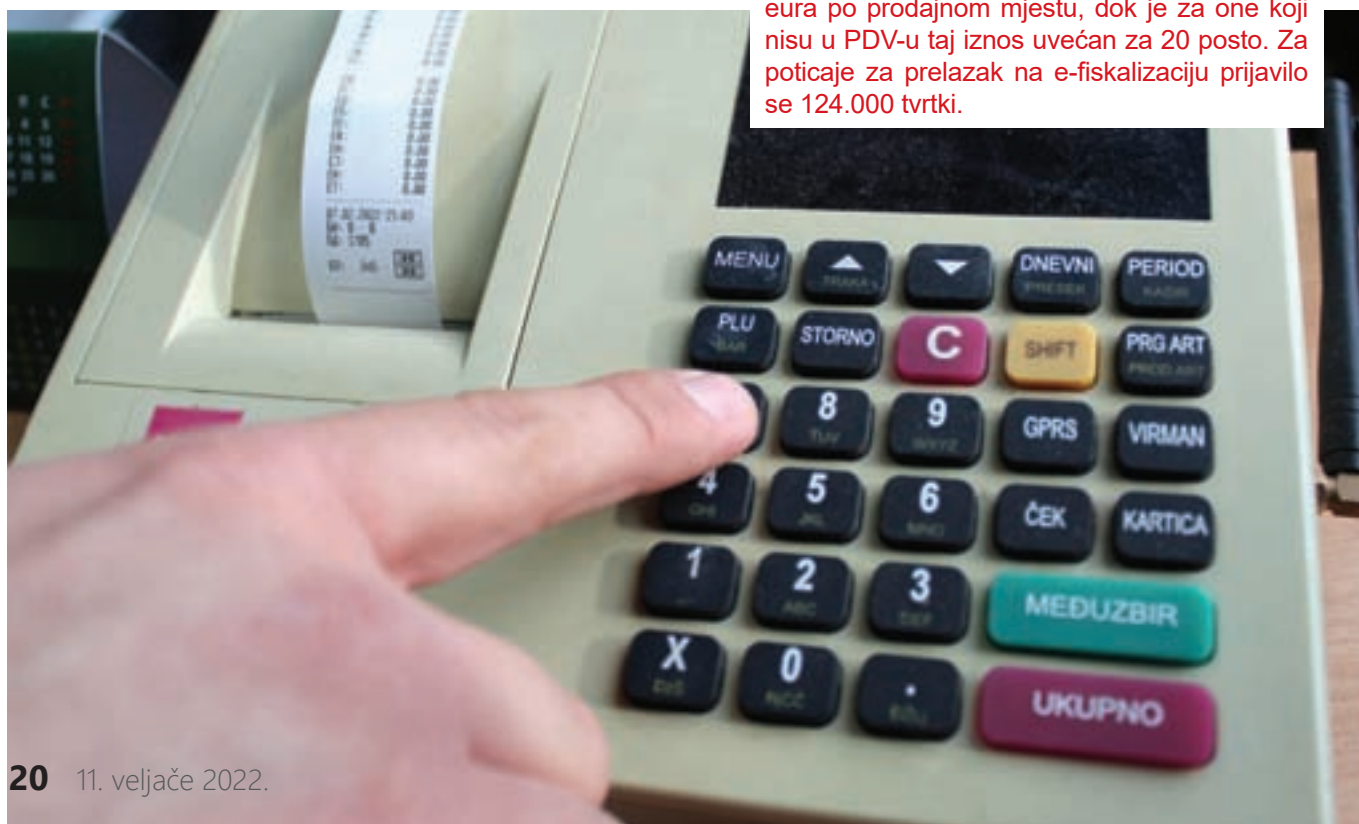
Goran Žeravica iz Šida vlasnik je više prodajnih objekata. Zajedno sa zaposlenima započeo je pripreme za usklađivanje s novim Zakonom o fiskalizaciji.

»Trenutačno postoji mnogo nedoumica oko provedbe elektroničke fiskalizacije. Profesionalci koji se moraju time baviti još uvijek nisu testirali softver tako da mi kao gospodarstvenici još uvijek ne znamo na čemu smo i hoće li primjena početi od svibnja kako je najavljeno. Informirao sam se preko privrednog savjetnika, drugih savjetodavaca i stručne literature o svim novinama koje novi Zakon o fiskalizaciji nalaže i započeli smo obuku za-

poslenih osoba. Stručne osobe koje će voditi računa o provedbi novog zakona su zaposlene u mojim prodajnim objektima. Prošli su određenu obuku i morat će se prilagoditi novom modelu fiskalizacije do 30. travnja ove godine. Međutim, još uvijek ima mnogo nepoznanica. Mislim da će biti puno problema u samoj primjeni, budući da je ostalo još malo vremena, a mi još uvijek ne znamo kako se ponašati a da to bude u potpunosti u skladu s provedbom novog zakona. Mislim da će u njegovoj samoj primjeni veće probleme imati knjigovođe nego mi kao poslodavci. Što se tiče same elektroničke fiskalizacije, u potpunosti je podržavam prvenstveno zbog suzbijanja sive ekonomije. Što se tiče troškova oko njene primjene, smatram da oni nisu veliki i pozdravljam spremnost države da nam pomogne pri kupnji fiskalnih kasa. Budući da imam više prodajnih objekata, ta pomoć mi puno znači«, kaže Žeravica.

Poticaži za kupovinu kasa

Država je osigurala poticaje za kupovinu novih fiskalnih kasa i rok za prijavu istekao je 31. siječnja. Za one porezne obveznike koji su u PDV-u poticaji su bili 100 eura po kasi i 100 eura po prodajnom mjestu, dok je za one koji nisu u PDV-u taj iznos uvećan za 20 posto. Za poticaje za prelazak na e-fiskalizaciju prijavilo se 124.000 tvrtki.

Nove propise prate i poduzetnici u Monoštoru.

»Podatke tražim na internetu, ali ono što se može naći neće biti dovoljno, jer su neke stvari nedorečene, a konkretne odgovore je često nemoguće dobiti. Prijavio sam se za fiskalnu kasu i dobio pomoć, no izbor je vrlo je oskudan, pa ću sačekati bolju ponudu. Mislim da ove promjene neće donijeti ništa bolje ni za mene, a ni za kupce osim što znam kako će mi troškovi sigurno biti veći«, kaže vlasnik trgovinske radnje **Stipan Pašić**.

»Vjerujem da imam sve tehničke uvjete, te će mi biti potreban samo novi softver. Neće te novine utjecati na poboljšanje usluge, niti će to nešto značiti mojim mušterijama, osim što ću ja imati dodatnih troškova, kao i uvijek kada se uvode neke novine u poslovanju«, kaže vlasnik trgovine u Monoštoru **Goran Marijanović**.

No, bez obzira što mislili, poduzetnici moraju prijeći na novi način fiskalizacije, pa su se potrudili u roku podnijeti zahtjeve za poticaj od 100 eura za kupovinu novih kasa.

»Neću ja prodavati ni više pića, ni više hrane, neću imati više gostiju, neće gosti biti zadovoljniji, ali ću na koncu možda morati više platiti, jer uvijek kada se pojavi neki novi namet troškovi padaju na nas poduzetnike, pa smo mi onda prinuđeni korigirati naše cijene«, kaže vlasnik ugostiteljskog objekta u Monoštoru **Stipan Kaplar** i dodaje da su u ovako teškim uvjetima poslovanja stalne promjene koje uz to donose povećanje troškova loš signal za nove ugostitelje i to naročito u manjim mjestima gdje se drastično smanjuje broj konzumenata.

Odvjetnici i taksisti izuzeti

Iako je mnogo toga još nepoznatog, poduzetnici su u jednom u pravu: uvođenje novih kasa koštat će ih mjesečno skoro pet puta više. Do sada su GPRS u fiskalnim

kasama, pomoću kojih su bili povezani s Poreznom upravom, mjesečno plaćali 406 dinara, a sada će internetsku vezu koja će ih povezivati s Poreznom upravom plaćati mjesečno 1.900 dinara, pa će tako godišnje umjesto 5.000 dinara morati izdvojiti 22.800 dinara. Kase nisu obvezne, već se za izdavanje računa mogu koristiti i računala, ali i to podrazumijeva novi trošak, jer će poduzetnici morati imati licencirani softver za koji će mjesečno plaćati zakup.

Osim što će morati plaćati internetsku vezu na fiskalnim kasama s Poreznom upravom ili licencirani softver, problem i nepoznanica je kako će veza funkcionirati, naročito na početku, pa se može dogoditi da gost u kafeu sjedi i čeka da veza profunkcionira kako bi mogao dobiti račun i platiti popijenu kavu. Naime, elektronička fiskalizacija podrazumijeva da se nakon tipkanja računa on prvo šalje u Poreznu upravu koja mu dojeljuje QR kod koji se vrati u kasu i onda se kupcu izdaje fiskalizirani račun s QR kodom.

Novina je i to što se proširuju kategorije koje moraju imati fiskalnu kasu. Tako će prema novom Zakonu o fiskalizaciji od početka svibnja fiskalizirane račune morati izdavati i paušalci. Ova kategorija poduzetnika do sada nije imala obvezu izdavanja fiskaliziranih računa, jer i inače njihova porezna zaduženja i doprinosi ne ovise od ostvarenog prihoda. Po novom Zakonu fiskalizacijom su obuhvaćeni i oni, uz izuzetak odvjetnika i taksisti prijevoza. Obvezu izdavanja fiskaliziranih računa neće imati ni poljoprivredna gospodarstva koja prodaju proizvode iz vlastite proizvodnje. Kako će biti riješena prodaja na tržnicama kod onih koji trguju robom još će se vidjeti, bez obzira što je i za njih je e-fiskalizacija obvezna.

Ž. Š./S. D./Z. V.

In memoriam:

Joza Kolar

(1943. – 2022.)

U ponedjeljak, 7. veljače, u 79. godini života, preminuo je društveni i politički djelatnik vojvođanskih Hrvata i gospodarstvenik Joza Kolar iz Berega.

Rođen je 23. svibnja 1943. u Beregu, od oca Marina i majke Tonke, rođ. Jozić. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, a srednju u Somboru. Bio je zaposlen na rukovodećim mjestima u Građevinskom poduzeću *Dušan Staničkov* u Somboru. U vrijeme dok je bio predsjednik Općinskog vijeća Samostalnog sindikata u Somboru omogućio je otvorenje pogona Tiskare *Vojvodina* iz Bezdana u Beregu. Nakon 1990-ih postao je poduzetnik.

Članom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini postao je neposredno nakon osnutka – 22. listopada 1990., a član Predsjedništva DSHV-a bio je u razdoblju od 2002. do 2008. godine. Dugogodišnji je član i počasni predsjednik Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega te njegov stalni financijer. Bio je elektor te vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća u prvom sazivu (2003. – 2010.) te član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za gospodarstvo od 2005. do 2010. godine.

In memoriam:

Mladen Franjo Nikšić

(1929. – 2022.)

U ponedjeljak, 7. veljače, u 93. godini preminuo je Mladen Franjo Nikšić, umirovljeni građevinski inženjer, likovni stvaralac i pjesnik iz Novog Sada.

Rođen je 1929. u Hercegovcu, općina Garešnica, u Hrvatskoj. Od 1945. živi u Novom Sadu. Bavio se likovnom umjetnošću: posvetio se crtanju i slikanju ulica i zgrada stare jezgre Novog Sada. Imao je više samostalnih i skupnih izložaba, a dobijao je i likovne nagrade. Bio je član i predsjednik LIKUM-a Vojvodine.

Pisao je i poeziju. Objavio je pet zbirki pjesama: *Pjesme* (1996.), *Poezija trećeg doba* (1997.), *Pjesme* (2014.), *Prokleta i sveto* (2018.) i *A ča* (2019.). Prema ocjeni kritike, pisao je poeziju punu topline i duha. Zastupljen je i u zbornicima pjesama s manifestacija *Preprekovo proljeće* i *Lira naiva*.

Bio je član Književnoga kluba HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada, a jedno vrijeme je pjevao u zboru HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina. Bio je član uredništva *Vesnika*, informativnog glasila Novosadskog kluba, koji

je nakladnik *Enciklopedije Novog Sada* (Nikšić je zastupljen u svezku 17).

Sahrana je sutra (subota, 12. veljače) na Almaškom groblju u Novom Sadu, u 15 sati.

H. R.

HKUD *Vladimir Nazor*, Sombor

Radovi na obnovi Hrvatskog doma

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* iz Sombora jedna je od rijetkih hrvatskih udruga koja ima vlastiti prostor. I tako je od osnutka Društva 1936. godine. Na sadašnjoj adresi na Vencu vojvode Radomira Putnika 26 *Nazor* je od 1948. godine kada je odlukom tadašnjih vlasti Društvu umjesto stare, manje zgrade koja je bila također u centru grada, dodijeljena zgrada nekadašnje pivovare *Avala*. Obnova i prilagođavanje prostora potrebama Društva je trajala 17 godina. Nakon te prve obnove još u nekoliko navrata radilo se na uređenju i adaptaciji katnice iz 19. stoljeća površine 1.400 četvornih metara. Posljednji puta 80-ih godina prošlog stoljeća i prije 15 godina, a sada su u tijeku novi radovi na obnovi Hrvatskog doma.

Radi se na osnovu plana detaljne rekonstrukcije koji je prije tri godine uradila stručna služba Gradske uprave Grada Sombora. Tada je procijenjena vrijednost radova bila 20 milijuna dinara. Kako se radi o značajnim sredstvima koje je teško osigurati, krenulo se raditi korak po korak, a sredstva se traže na natječajima. Prvo je urađen unutrašnji dio krovšta, a onda je na red došlo uređenje prostorija na katu. »Jednu prilično zapuštenu prostoriju 2019. i 2020. godine uredili smo i prilagodili za učenike koji u Hrvatskom domu pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik sa elementima nacionalne kulture. Te godine uspjeli smo u pet katnih prostorija uvesti grijanje na plin, postaviti radijatore, zasebni kotao za grijanje. U 2021. uređena je prostorija za arhivu i digitaliziranu građu društva sa svim potrebnim instalacijama. Uspjeli smo pripremiti materijal za postavljanje novih podova u još dvije katne prostorije, pripremili smo za građevinske radove garderobu kraj velike pozornice«, kaže **Marija Matarić**, nositeljica projekata na kojima su osigurana sredstva za obnovu Hrvatskog doma.

Jedna od velikih i zahtjevnih investicija bit će zamjena 18 velikih vanjskih prozora. Prema zahtjevu Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture na vanjskoj fasadi, budući da je zgrada Hrvatskog doma u zaštićenoj jezgri grada, prozori moraju biti drveni i identične veličine i oblika kao postojeći.

»To naravno znači veće troškove, pa smo za sada uspjeli uraditi zamjenu četiri prozora«, kaže Matarić.

Sredstva za dosadašnje radove dobivena su od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grada Sombora, a u zgradu je uloženo više od dva milijuna dinara. Dinamika daljih radova ovist će o novim natječajima.

Z. V.

Projekti Caritasa Sv. Anastazija iz Srijemske Mitrovice

Caritas i zemlje partneri

Prvi projekt se odnosi na edukacije osoba starijih od 60 godina, a drugi na rad s osobama s mentalnim smetnjama, a oba se realiziraju za nekoliko zemalja partnera

Caritas Sv. Anastazija iz Srijemske Mitrovice je kao partner na dva projekta programske sheme Erasmus + KA 2 »Akademija aktivnih seniora« i »Kompetencije na vreme« započeo njihovu realizaciju u listopadu 2020. godine zajedno s udruženjima iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Ukrajine, Italije i Poljske. Prvi projekt se odnosi na edukacije osoba starijih od 60 godina, a drugi na rad s osobama s mentalnim smetnjama. U okviru projekata do sada je realizirano pet aktivnosti mobilnosti, s ciljem međusobnog povezivanja, razmjene i upoznavanja kulture, običaja, povijesti i jezika zemalja partnera. Projekti su ušli u svoju posljednju etapu realizacije, u okviru koje je organiziran sedmodnevni posjet Poljskoj za 30 sudionika/ca projekta iz Ukrajine, Rumun-

dima u potrebi, a naročito najsiromašnijih i najranjivijih, kojima je ljubav i podrška šire društvene zajednice i najpotrebnija.

»Put u Poljsku je dijelom financiran iz projekta, dijelom iz vlastitih sredstava općina i gradova koji su sudionici na projektu«, ističe kordinatorica Caritasa Sv. Anastazija **Kristina Dragišić** i dodaje: »Ovom prilikom održano je nekoliko sastanaka s predstavnicima općina i kancelarije Erasmus plus u Rzeszowu, na kojima se razgovaralo o novim mogućim suradnjama i partnerstvima. Za sudionike, 25 seniora iz 5 zemalja, nezaboravni ostaju posjeti muzejima, galerijama, Krakowu – prvom sveučilišnom gradu Poljske, crkvama, udrugama i mjestima širom Podkarpatskog područja. Sve ovo je organizirao koordi-

nator projekta i predsjednik Udruge Slavonske braće Sv. Ćirila i Metoda **Marek Pankiewicz**, zaljubljenik u balkansku kulturu i slavenske narode, koji nas je sve povezao«.

Smještaj je bio osiguran u Caritasovom centru Natura u Budi Glogovskoj kraj Rzeszowa. Centar je novi, otvoren prije dve godine i u vlasništvu je Biskupijskog Caritasa Rzeszow.

»Posjetili smo Dnevni boravak za starije u Trynczi, gdje su nas dočekali divni seniori i zaposleni, ali i predsjednik općine sa svojim suradnicima, kao i zastupnikom u Sejmu iz tog mjesta. Uz prigodan kulturno-umjetnički program, prezentirali su nam svoju općinu i rad Centra i bogato ugodili. Prije toga smo posjetili muzej, galeriju i važnija mjesta ovog malog grada. Ništa manje ljubazno i otvorena srca dočekali su nas najviši predstavnici Okruga Przeworsk, načelnik okruga, predsjednik općine **Daniel Krawiec** i direktor Centra za socijalnu integraciju, gde smo proveli pola dana uz odgovarajuće prezentacije okruga, mjesta i samog centra, ručali i zabavili se do navečer. Već sutradan smo išli u Rzes-

zow, koji je i najveće mjesto okruga. Tu su nas primili zamjenica gradonačelnika, tajnik skupštine koji je s direktorom Turističke organizacije sve vrijeme boravka bio s nama i ravnatelj kulturnog centra **Urban Lab**. Prikazali su nam kulturno-povijesnu baštinu ovog starog grada, ali i specifičnosti i percepcije razvoja kroz integracije s drugim zemljama u budućnosti. Krakow je bio posebna priča, jer smo cijeli dan proveli u turističkom obilasku i razgledanju ovog velikog i drevnog grada Poljske. Riječi

ske, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije za seniore i odmah početkom veljače mobilnost u Hrvatskoj za sudionike u drugom projektu.

Put u Poljsku

Projekt »Akademija aktivnih senior« usmjeren je na edukaciju osoba starije životne dobi kojim Caritas Srbije nastavlja s brigom o starijim ljudima, brigom o svim lju-

ne mogu opisati emocije i divljenje koje nosimo iz susreta s ovim velebnim, starim sveučilišnim i važnim povijesnim mjestom u Poljskoj», ističe Dragišić.

Na kraju gostovanja bili su gosti Općine Lezajsk, koja je udaljena oko 70 km od njihovog mjesta boravka. Gradonačelnik i njegovi suradnici ugostili su ih u Gradskoj kući, prezentirali rad i značajke tog mjesta, organizirali turističku turu, posjet benediktinskom samostanu iz XIV. stoljeća, posjet muzeju Slobodne zemlje Lezajske i na kraju u Kulturnom centru u obližnjem mestu Chalupki dočekalo ih je udruženje žena u narodnim nošnjama, koje su im uljepšale dan ukusnim jelima, pjesmom, svirkom i plesom.

Psihološke i kreativne radionice

Drugi projekt koji ulazi u svoju finalizaciju je projekt *On time competences*. Ovaj projekat realiziran je kroz putovanje kod zemlje partnera, Hrvatskoj u divnom mestu Kvarnerske rivijere, Lovranu. Ovaj projekt realiziran je kroz putovanje u zemlju partnera Hrvatsku – u Lovran na Kvarnerskoj rivijeri.

»Ovdje su se na edukaciji okupili djelatnici i same osobe s mentalnim smetnjama iz Ukrajine, Italije, Poljske, Hrvatske i Srbije. Iz udruga koje rade s ovim skupinama, djelatnici i volonteri svakodnevno su radili na širenju znanja i iskustva u praksi. Kombinacijom psiholoških, kreativnih i edukativnih radionica do multikulturalnih večeri u

kojima smo svaku večer upoznivali kulturno-historijsku baštinu, gastronomiju i muziku podneblja iz kojih dolaze, sačinili smo sag predivnih sjećanja i uspomena», navodi na kraju razgovora Kristina Dragišić.

Ostalo je još nekoliko mjeseci do kraja oba projekta. No, realizacijom ovih projekata njihova misija se ne završava. Caritas Sv. Anastazija nastavit će i u budućnosti usmjeravati svoje aktivnosti na brigu i pomoć svim ljudima u potrebi.

S. D.

Naši gospodarstvenici (LXXV.)

»Odrastajući u Dalmaciji nisam ni znao što je salaš, a, s druge strane, da sam odrastao u Vojvodini možda nikada ne bih napravio restoran na salašu«, kaže Aleksandar Samardžija

Kako je Splitski promijenio značenje riječi »SALAŠ«

Kada je prije 26 godina **Aleksandar Samardžija**, u Novom Sadu poznat kao **Splićanin**, s kumom kupio derutni salaš na Čeneju znao je da radi nešto potpuno nepoznato, a za svoje nove susjede i pomalo uvrnuto.

»Nitko do tada vjerojatno nije kupio polurazrušen salaš pedesetak godina unatrag, a napose ne kako bi ga ugostiteljski transformirao. Uslijedili su **Gabrići** i *Majkin salaš*, a sada turističkih salaša u Vojvodini ima šezdesetak«, kaže Aleksandar.

»Rođen sam 1965. i odrastao u Splitu, nakon mature otišao sam u vojsku, u Beogradu apsolvirao, vratio se u Split s idejom da ću tamo živjeti. Došla su nesretna vremena. Moj otac je Srbin rođen u Parizu, majka mi je Hrvatica, Splitska, moji su se zaljubili u Londonu i imam divnu i neopterećenu familiju. Nisam sebe vidio u ratu, i u noći kada sam dobio poziv za rat otišao sam u Pescaru, te kasnije došao u Novi Sad gdje sam objeručke prihvaćen«, priča Aleksandar kako je postao Novosađanin.

Mnogo energičnije i odsječno, uz mnoštvo usporedbi i britkih primjera dvadesetpetogodišnjeg iskustva u »salašarenju«, on priča o *Salašu 137*, smještenom 14 km sjeverno od Novog Sada, a objedinjuje restoran s prenoćištem, poljoprivredno gospodarstvo i konjički klub. Vrlo rado otkriva postulate svojega posla. Počinje od ambijenta.

»Zarekli smo se da ćemo stari salaš s povećim imanjem pokušati očuvati onakvim kakvim smo ga zatekli. Razmišljanja o većim intervencijama na zgradama i zelenilu su me užasavala. Samo jedanput bio sam gost na salašu, u svojoj 27. godini. Odrastajući u Dalmaciji nisam ni znao što je salaš, a, s druge strane, da sam odrastao u Vojvodini možda nikada ne bih napravio restoran na salašu. Oduševio sam se, prvenstveno mirom u dvorištu. Razrušiti taj autohtoni mir bilo je bespredmetno – bolje je sagraditi ne-

što novo. Morao sam biti vrlo oprezan u zahvatima da se mir salaša ne bi uništio, posebno jer sam 'dođoš' i taj ambijent nisam dovoljno poznavao. Svi su objekti pažljivo renovirani i promijenjena im je namjena. Kuća u kojoj je sada restoran je bila obiteljska, a u 'dugačkoj kući', gdje je nekada bila stoka i perad, sada su sobe za goste. Najmanje se promijenila 'biroška kuća', kaže Samardžija.

Salašarski jelovnik

Brzo prelazi na postulate koji se tiču hrane.

»Krenuli smo dosta naivno i prvih desetak godina smo imali jednu ponudu jela dnevno: jedno predjelo, juhu ili čorbu, glavno jelo, salatu i desert. Ljudima je to jako sličilo na svakodnevnu hranu kojom su se mogli ponuditi obiteljski ili drugi gosti koji svraćaju u vašu kuću. To nam je, kao neiskusnim ugostiteljima, omogućilo da sve bude svježije. U samom startu smo imali 16 stolica, jednog kelnara i jednog kuhara. Činjenica da smo radili druge poslove od kojih smo živjeli omogućila nam je da je da u ovo poduzetništvo uđemo 'nježno'. Ideja vodilja je bila da to bude restoran koji nudi hranu sa salaša, sličnu onoj koju je jeo paor koji je živio na salašu, i ta ideja je ostala do danas«, kaže naš sugovornik. Navodeći kako je nakon jednog desetljeća rada posao došao do prijelomne točke, Aleksandar prenosi i tadašnju glavnu dilemu: ostati na postojećem ili dignuti gastronomiju na višu razinu.

»Ugostiteljski smo se uozbiljili i malo bolje opremili, te se odlučili za *a la card* salašarski jelovnik. Tu smo otkrili izvanredne tajne: fasciniralo me je, primjerice, koliko kolača od rogača, mediteranske biljke, ima u Vojvodini. Kao hit-kolač promovirali smo šnenokle, kojih u jednom momentu nije bilo nigdje u Vojvodini. Lešo (kuhano) meso je također dobilo svoju priliku. Vojvođanska publika to

možda jede kod kuće ili kod svojih, ali kako na salaš dolaze i drugi gosti, oni to nemaju doma. Prodajemo dosta *nasuvog*, a to nije komplicirano jelo niti je kuharski ekskluzivno. Shvatili smo, također, da u Vojvodini nije bilo riže, te sva rižota i pilave pravimo od geršle (ljuštenog ječma). Imamo slanine i čvaraka, koje ne možemo definirati kao vojvođanska jela, ali smo prilično truda uložili u promidžbu motanog mokrinskog sira, futoškog kupusa, begečke mrkve, fruškogorskog lipovog meda... Naša su dva prioriteta: tradicionalni recept ili, ako to nije, onda tradicionalne namirnice. Neka jela se jedu samo u nekom dobu godine. Sezonski, primjerice, radimo divljač. Ovdje se

odomaćilo da se od divljači ponajviše kuha paprikaš, pa razmijamo taj tabu«, »sipa« svoje iskustvo Aleksandar.

On je svjestan značaja proizvođača i dobavljača namirnica, te i odnosa s njima.

»Dolaze vremena brandirane hrane. Stasavaju mali proizvođači i dolazimo do toga da će naš klijent više platiti ukoliko kažemo da je neki kolač od oraha iz točno definiranog domaćinstva. Dugoročno, to nam svima dobro dođe. Neke namirnice, ipak, postaju problem. Nekada smo u Čeneju mogli spontano kupiti dovoljno jaja, sada je to vrlo teško«, kaže on.

Tamburaši, trendovi i susjedi

Banda tamburaša **Tomislava Nikolića** na salašu svira već 18 godina i čini(la) je sastavni dio »predkoronskoga« ugođaja. Ipak, koliko god se prosječnom posjetitelju čini da je to prirodno, kada je *Salaš 137* otvoren, nije bilo tako.

»Prevladavajući način kavanskoga izlaska i zabave sredinom devedesetih je bio drukčiji. Tamburaši su, barem u ovom kraju, bili krajnje nepopularni, gosti su radije pili viski a ne rakiju... Uspjeli smo preživjeti najgore godine, kada se nisu tražili tamburaši, da bismo sada imali puno mladih ljudi koji dolaze na tamburašku glazbu. Neki znaju pjesme, neki ne, ali je definitivno da su tamburaška glazba i kavana doživjeli veliki povratak«, iskustvo je našega sugovornika.

Aleksandar se prisjeća kako Čenejci nisu ispočetka shvaćali zašto bi netko kupovao stari salaš i bili su glede novog susjeda vrlo podozrivi. On je, pak, činio sve kako bi započeo suživot sa zajednicom.

»Ljudi koje zapošljavamo su u velikom broju iz Čeneja. Nažalost, od 48 zaposlenih prije korone, sada samo na 25 ljudi. Odlučili smo omogućiti obiteljskim ljudima, koji rade kod nas, da zadrže posao«, kaže Aleksandar.

Pitamo ga i što za njega znači gostoprimstvo.

»Na ovakvim mjestima uvijek ćete puno više raditi vikendom nego radnim danom, jer niste mjesto za kratak sastanak, za pojesti i otići, nego vaš gost dolazi namjenski. Način da on dođe kod vas je da mu osim hrane, otvorenog uma i nasmiješeni ponudite i doživljaj, jer on bježi iz gradske vreve i želi doživljaj koji mora biti autohton. Imamo konje, pse, dozvoljavamo kućnim ljubimcima da budu u restoranu i pojedinim sobama, organiziramo *svinjokolj*, pečenje paprike, pravljenje kitnikeza, pečenje rakije... Gostoprimstvo je ovdje u Vojvodini usađeno u ljude, i to je još uvijek naša velika vrijednost«, tvrdi Samardžija.

Špajz i Dalmacija

O *Salašu* smo razgovarali smo u *Špajzu*, Aleksandrovom lokalu koji se nalazi na Ribljoj tržnici, nedaleko centra Novog Sada.

»*Salaš* je dobio svoju publiku i to je mjesto od kojeg živim sa suprugom **Ninom** i naše troje djece. Živjeli smo u Valenciji, u Španjolskoj, no kada smo se vratili, a ona se prestala baviti profesionalnim rukometom, potrebe djece su uvjetovale da kupimo stan u Novom Sadu. Moja je supruga 'spiritus movens' *Špajza*. Tržnica je najdemokratičnije mjesto u gradu, a imali smo ideju da dio salaša i iskustva u hrani prenesemo ovdje. *Špajz* je registriran kao maloprodaja i ugostiteljski objekt, ne samo za naše proizvode nego i one naših susjeda i dobavljača. Supruga je pronašla način da publici ponudi ono što oni žele, a ovo je svojevrsna reklama za *Salaš* u središtu Novog Sada – na tržnici koja je najdemokratičnije gradsko mjesto«, pojašnjava naš domaćin.

On tvrdi da je, osim toga, jedina preporuka i marketing u koji su se uzdali bio onaj »od usta do usta«. »Tako smo i krenuli rasti, tako se odnosimo i prema 'slavnim gostima', a dolazi vrlo veliki broj takvih – kao i prema svim ostalima«, dodaje on.

U nabranjanju slavnih javnih osoba koje su mu bili gosti, Aleksandar se ipak zaustavlja na brojnim Splićanima, očekujući za predstojeći vikend njih petnaestak na *svinjokolju* – egzotičnoj i slasnoj zabavi za njih. Pitamo ga što na salašu ima dalmatinskoga.

»Možda samo dio mojeg temperamenta. Moje životno opredjeljenje je da jesam Dalmatinac, te načinom na koji govorim ne mogu to kriti ni da hoću. Kada smo otvarali restoran, mogao sam otvoriti dalmatinski restoran, ali to bi bila laž – tada je bilo nemoguće u Srbiji nabaviti svježe proizvode s mora. Sada je drukčije i možda bih razmislio, ali sam već predugo 'salašar'«, zaključuje on.

M. Tucakov

Gupčev bal u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* organizira XIII. *Gupčev bal*, koji će biti održan sutra (subota, 12. veljače), u velikoj dvorani Doma kulture u Tavankutu od 13 do 20

sati. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški ansambl *Ruže* i duo *Lidija & Boban* iz Subotice. Cijena ulaznice, u koju su uračunati ručak i neograničena konzumacija pića, je 2.300 dinara. Ulaznice se mogu rezervirati na broj: +381-64-201-52-74.

Šokačko prelo u Bregu

BEREG – U organizaciji mjesnog HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević* u Bregu će sutra (subota, 12. veljače), biti održano *Šokačko prelo*. Pokladna manifestacija održava se u Domu kulture s početkom u 14 sati. Goste će zabavljati tamburaški sastav *Panonika*.

Cijena ulaznice u koju je uključena hrana (bereški paprikaš i bereška gibanica s makom i orasima) te neograničeno piće je 2.000 dinara (130 kuna).

Dičije prelo u Đurđinu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Dičije prelo*, koje će biti održano u utorak, 15. veljače, s početkom u 15 sati, u dvorani mjesne župe. Organizatori najavljuju tulum pod maskama s muzikom, plesom, pjesmom, igrama i animatorima, uz puno grickalica i raznih slatkiša. Dodatne informacije na: 064/16-17-549.

Koncert Marka Žigmanovića u Subotici

SUBOTICA – Povodom Dana zaljubljenih subotički pjevač **Marko Žigmanović** i njegov bend održat će u utorak, 15. veljače, koncert pod nazivom »Slavimo ljubav« u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Početak je u 20 sati. Cijena ulaznice je 500 dinara.

Prelo na salašu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Prelo na salašu* koje će biti održano u nedjelju, 20. veljače, u dvorani župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Početak je u 12 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se ansambl *San* iz Subotice, te pjevačka i literarno-dramska sekcija Društva. U cijenu karte uračunata je *užna* – krumpirača, desert – *fanki*, piće – bez ograničenja i tombola. Dodatne informacije na: 064/16-17-549.

Šokačko veče u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira peto po redu *Šokačko veče*, koje će biti održano u subotu, 26. veljače, u restoranu *Bački dvor* na jezeru Provala. Cijena ulaznice je 2.500 dinara po osobi. U cijenu je uračunato predjelo, juha, meso s roštilja, krumpir, salata, desert i neograničeno piće. Početak je predviđen za 13 sati, a trajanje zabave do 20 sati. U slučaju popuštanja mjera večera će početi u 20 sati, a gosti će o promjenama na vrijeme biti obaviješteni.

Prelo sićanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* i KD *Ivan Antunović* iz Subotice organiziraju dvanaesto *Prelo sićanja* koje će biti održano u nedjelju, 27. veljače. Okupljanje sudionika je u središtu grada kod spomenika Presvetog Trojstva u 17 sati. Slijedi sudjelovanje na misi u Franjevačkoj crkvi u 17.30 sati. Nakon mise slijedi odlazak u dvoranu HKC-a *Bunjevačko kolo* i svečani početak manifestacije u 19 sati. Jedini uvjet nazočnosti na ovom prelu jest odijevanje u svečanu bunjevačku zimsku nošnju.

Mršave zasluge Marka Jurića, buđenje narodne svijesti

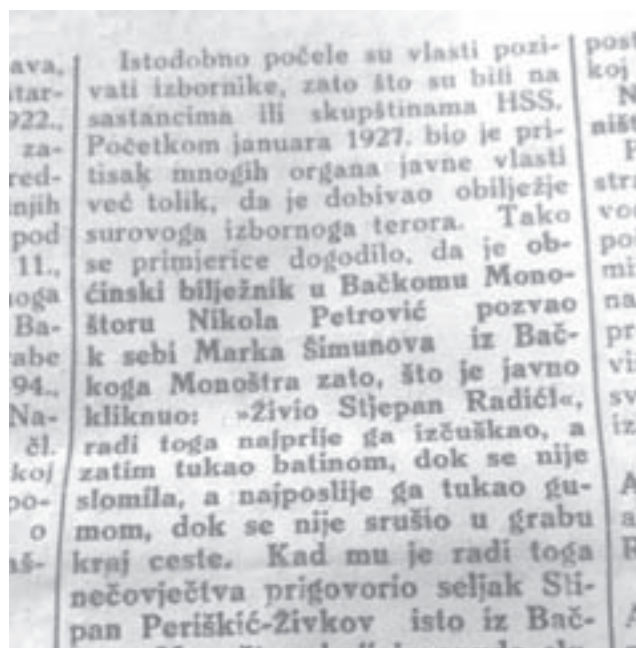
5. veljače 1937. – *Subotičke novine* pišu da će u Sontu biti održana svadba »uglednog mladog para, koji su inače veliki Hrvati i članovi svih mjesnih hrvatskih i katoličkih društava«. Narodni zastupnik s liste **Vladka Mačeka** (Hrvatska seljačka stranka) i prvak bunjevačkih Hrvata **Josip Vuković Đido** iz Subotice obećao je da će doći na svadbu.

6. veljače 1938. – *Naše slovo* piše o »zaslugama« radikalskog prvaka **Marka Jurića** na polju prosvjećivanja Bunjevaca: »Zasluge gazda Marka na prosvjetnom polju su mršave. Matica je za njegovo vrijeme umjesto prosvjete bila središte jedne političke grupacije u čije ime se vodila najgora komunalna financijska politika. I u samoj Matici se loše upravljalo, jer se na kraju zadužila te je prodan njezin dom. Zajedno s domom u Matici je za vrijeme gazda Markovog predsjednikovanja utrošeno oko 900.000 dinara javnog novca. Budući da je Matica zapela u dugovima, njen dom je kupio Nj. Pr. biskup **Lajčo Budanović** i pretvorio ga u crkvu, a Matici je iz milosti ostavio jednu sobu i to samo na nekoliko godina. Tako je Bunjevačka prosvjetna matica prešla u ruke Bunjevaca, koji su hrvatski orijentirani i predsjednik je postao g. dr. **Babijan Malagurski**. Dakle, g. Jurić je izgubio Maticu i nikada više je neće imati.«

7. veljače 1929. – *Neven* piše da je 5. veljače umro u Subotici papinski prelat msgr. **Ilija Kujundžić** u 79. godini života nakon 47 godina neumornog rada, kako u službi Gospodnjoj tako i nacionalnog prosvjećivanja bunjevačko-šokačkih Hrvata.

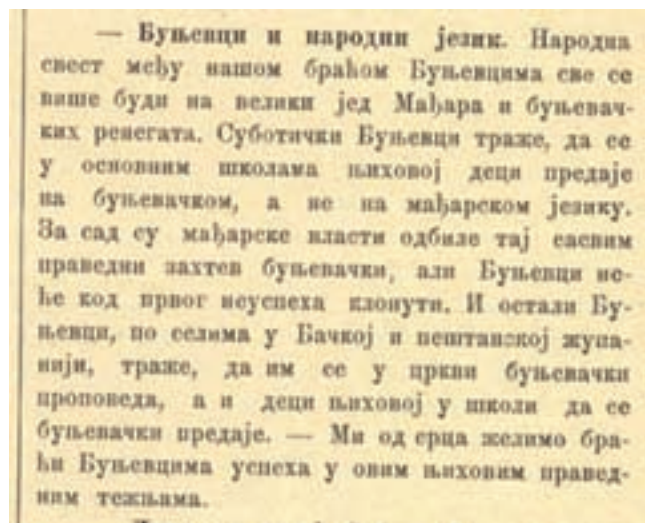
8. veljače 1940. – *Hrvatski dnevnik* piše da 7. veljače navečer u Beograd dolaze pripadnici organizacija Hrvatske seljačke seljačke i Samostalne demokratske stranke iz Vojvodine da se posavjetuju s ministrom **Barišom Smoljanom** oko priprema za eventualne parlamentarne izbore. Mađare predstavlja **Ivan Nagy**, Nijemce **Adam Schlachter**, bunjevačko-šokačke Hrvate **Grga Vuković** i **Jerko Zlatarić**, a banatske Hrvate **Nikola Štjeri** iz Petrovgrada (Zrenjanina). Srbe predstavljaju članovi SDS-a **Duda Bošković** i **Žarko Jakšić**.

9. veljače 1927. – *Dom* donosi tekst optužbe zastupničkog kluba Hrvatske seljačke stranke protiv ministra unutarnjih djela. Zastupnici dovode ministra u vezu s nasiljima, koje su agitatori Narodne radikalne stranke za vrijeme predizborne kampanje počinili nad vojvođanskim pučanstvom. Tu između ostaloga piše: »Tako se primjerice dogodilo, da je občinski bilježnik u Bačkomu Monoštoru **Nikola Petrović** pozvao k sebi **Marka Šimunovića**

iz Bačkoga Monoštora zato, što je javno kliknuo: 'Živio Stjepan Radić!' radi toga najprije ga izčuškao, a zatim tukao batinom, dok se nije slomila, a najposlije ga tukao gumom, dok se nije srušio u grabu kraj ceste. Kad mu je radi toga nečovještva prigovorio seljak **Stipan Periškić-Živkov** isto iz Bačkoga Monoštora, koji je onuda slučajno prolazio i njega je bilježnik izčuškao».

10. veljače 1898. – *Novosadski Branik* piše: »Narodna svijest među našom braćom Bunjevcima sve se više budi na veliki jed Mađara i bunjevačkih renegata. Subotički Bunjevci traže da se u osnovnim školama njihovoj djeci preda je na bunjevačkom, a ne na mađarskom jeziku.«

Dio programa NS EPK-a posvećen i narodnim nošnjama u regiji

Isprepleteni putevi niti

Raznolikost naroda ogleda se i u nošnji, ali detaljniji pogled na ovu temu otkriva brojne sličnosti i preplitanja

U okviru programskog luka Seobe projekta Novi Sad – Europska prijestolnica kulture realizira se i projekt »Putevima niti« posvećen narodnim nošnjama. Ovaj projekt realizira ustanova Kulturni centar Mladost iz Futoga. U sklopu toga projekta, u Povijesnom arhivu Grada Novog Sada u subotu, 5. veljače, priređen je seminar »Nošnja kao ogledalo identiteta – slično i različit« i revija narodnih nošnji »Putevima niti«.

Nošnja i migracije

O nošnji kao zrcalu identiteta, ali i migratornim utjecajima na nošnju, praksama i perspektivama u očuvanju nošnje kao specifičnog vida naslijeđa, na seminaru su govorili eminentni predavači iz zemlje i regije: **Ivan Terzić** (*Seobe: Utjecaj grada na selo i sela na grad pri formiranju odjevne slike stanovništva Srbije u prvoj polovini XX. stoljeća*), **Josip Forjan** (*Utjecaj seoba na tradicijsko odjevanje na primjerima Hrvata Bunjevaca i Šokaca u Vojvodini i Srba u Brodskom Posavlju u Slavoniji*), **Goran Kovačević** (*Razvoj i promjene narodne nošnje Srba Sarajevskog polja i okoline uslovljene migratornim i kulturno-povijesnim utjecajima*), **Zdenka Opšust** (*Tradicio-*

nalna slovačka ženska nošnja u Padini) i **Emil Rupa** (*Metamorfoza mađarske narodne nošnje u Vojvodini s posebnim osvrtom na Bogojevo, Doroslovo i Kupusinu*).

Predstavljeno je i multimedijalno izdanje *Azbuka nošnje – početnica* autora **Milana Stepanova**, Ivana Terzića i **Aleksandre Dobrin** koji nastoji kroz suvremene forme široj publici približiti narodnu nošnju.

Na seminaru je, među ostalim, ocijenjeno kako je raznolikost naroda očita kroz raznolikost nošnji, ali i da detaljniji pogled na ovu temu otkriva brojne sličnosti i preplitanja. Kroz odjeću čita se i povijest utjecaja, preplitanja i seoba.

O bunjevačkim i šokačkim nošnjama

Josip Forjan iz Centra za tradicijsku kulturu baštinu (nekadašnja Posudionica i radionica narodnih nošnji) pri Kulturnom centru Travno iz Zagreba izlagao je na temu *Utjecaj seoba na tradicijsko odjevanje na primjerima Hrvata Bunjevaca i Šokaca u Vojvodini i Srba u Brodskom Posavlju u Slavoniji*. Kako navodi, iako je podrijetlo vojvođanskih Hrvata bosansko i hercegovačko, odnosno dalmatinsko, tradicijska odjeća, o kojoj pouzdane podat-

ke možemo pratiti od sredine 19. stoljeća, a najbolje su sačuvani odjevni predmeti iz prijelaza 19. u 20. stoljeće, panonskoga je tipa i ima brojne sličnosti s tradicijskom odjećom drugih nacionalnih zajednica na širem vojvođanskom području. Jednako tako, srpsko stanovništvo u Brodskom Posavlju, osobito selima Trnjani, Selna, Klokočevik, Novo Topolje, Vrhovine i drugima, koje je podrijetlom iz Bosne ili je njihov put doseljavanja bio iz Srbije preko Bosne, u potpunosti je preuzelo način tradicijskoga odijevanja domicilnog hrvatskog šokačkog stanovništva i gotovo da nema bitnih razlika, osim nekih lokalnih posebnosti.

»Moja je teza da su se odjevni predmeti koje danas poznajemo kao tradicijsku odjeću vojvođanskih Hrvata i slavonskih Srba formirali na panonskom kulturnom području i imaju sve osobine panonskoga ruha. To je za nas koji se bavimo etnologijom jedna potpuno prirodna pojava. Kako je izgledala tradicijska odjeća iz vremena doseljavanja, je li bila dinarskoga i srednjobosanskog tipa kod Hrvata, odnosno starobalkanskoga tipa kod hrvatskih Srba, te koliko dugo je bila u upotrebi, pouzdano ne možemo reći jer nije sačuvana i o njoj nemamo pisanih tragova. Kod bačkih Hrvata Šokaca, koji su većinom živjeli u ruralnim sredinama, sačuvan je starinski sloj tradicijskoga ruha (tzv. starovirsko ruho). Ono po brojnim osobinama bačke Hrvate Šokce povezuje sa slavonskim i baranjskim Šokcima (češljanje i ogavlja, kroj ruha, odjevni dijelovi, tehnike tkanja i ukrašavanja, raspored ukrasa i drugo). S druge strane, odjeća vojvođanskih Hrvata Bunjevaca, koji su živjeli u gradovima i selima koja su intenzivnije kontaktirala s gradskim sredinama, vrlo rano se formirala pod snažnim utjecajem građanske mode, europskih stilskih epoha te odjeće susjednih naroda, osobito vojvođanskih Nijemaca. Trag dinarskoga podrijetla mogli bismo pronaći u kroju ženske košulje proširene klinovima što je osobina dinarskog ruha. Naravno, to ne umanjuje pripadnost Bunjevaca i Šokaca hrvatskom korpusu jer je njihovo tradicijsko ruho prepoznatljivo i specifično. A sasvim je normalna pojava da život u panonskoj nizini, u

susjedstvu s drugim narodima, itekako ima značajnu ulogu i u formiranju tradicijske odjeće«, pojašnjava Forjan.

Revija raznolikosti

U Povijesnom arhivu Grada Novog Sada navečer je priređena revija na kojoj je publika imala prilike vidjeti narodne nošnje nacionalnih zajednica iz Srbije, Hrvatske i BiH (snimka revije se može pogledati na Youtube kanalu KC-a *Mladost* iz Futoga). Na reviji su, među ostalim, prikazane muške i ženske nošnje šokačkih (Bač, Plavna, Bođani, Vajska, Sonta, Bereg i Monoštor) i bunjevačkih Hrvata iz Vojvodine. U pitanju su primjerci iz bogate zbirke Posudionice i radionice narodnih nošnji iz Zagreba, uz dvije šokačke nošnje iz kolekcije **Stanke Čoban** iz Bača.

U glazbeno-scenskom dijelu programa sudjelovali su: DJ YEKELA, Muška pjevačka grupa KUD-a *Đoka Pavlović* – JP Pošte Srbije, instrumentalist **Nebojša Burić**, vokalna solistica **Dragana Šipka** i članovi ansambla KC-a *Mladost* iz Futoga.

Potpora hrvatskih udruga

Veliki pomoć Josipu Forjanu i njegovom kolegi iz zagrebačke Posudionice pri odijevanju modela pružili su Stanka Čoban i **Mira Milošević** iz bačke udruge *Tragovi Šokaca* te **Milorad Stojnić** i **Vlatko Krizmanić** iz HKU-PD-a *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega.

Stanka Čoban kaže kako je subotnji program u Novom Sadu bio od koristi svakom tko se bavi očuvanjem i prezentacijom narodne nošnje.

»Predavanja su bila zanimljiva, prezentirane su nošnje različitih naroda. Također, mi smo pomagali Josipu Forjanu i njegovom kolegi pri odijevanju manekena, a ja sam za reviju donijela dvije nošnje iz svoje kolekcije: nošnju starijeg tipa koju zovemo crveno-crne skute i nošnju za vjenčavanje (za snašu, mladenku) iz sredine 20. stoljeća«, kaže Čoban.

»Dugo surađujemo s gospodinom Milanom Stepanovim iz KC-a *Mladost* iz Futoga, pomažemo se. Cjelodnevni program, i seminar i revija su bili značajni za svakog tko voli i bavi se očuvanjem narodne nošnje. Trebamo više ovakvih programa, posebno sada kad nema većih folklornih manifestacija«, kaže Milorad Stojnić.

Na seminaru je bila i članica Upravnog odbora HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta **Antonija Rudić**.

»Imala sam priliku upoznati različite nošnje, priču o njima. Kada su u pitanju vojvođanskih Hrvati, priču o bunjevačkim nošnjama sam znala, ali o šokačkim nisam. Bio je ovo koristan seminar, drago mi je da sam sudjelovala«, kaže Rudić.

Uvertira u projekt »Putevima niti« bila je izložba narodnih nošnji (među kojima i nošnji Hrvata iz zapadne Bačke) postavljena u novosadskom Tržnom centru *Big s* pratećim radionicama za djecu. Ta će izložba ovih dana biti preseljena u Galeriju KC-a *Mladost* u Futogu.

D. B. P.

NATJEČAJ ZA IZBOR I IMENOVANJE RAVNATELJA GRADSKOG MUZEJA SUBOTICA

UVJETI:

Pored općih uvjeta propisanih zakonom, kandidat mora ispunjavati sljedeće posebne uvjete:

- VII. stupanj obrazovanja na filozofskom, filološkom, prirodno-matematičkom fakultetu ili akademiji likovnih umjetnosti, akademiji primijenjenih umjetnosti
- najmanje 5 godina radnog iskustva u kulturi
- državljanstvo Republike Srbije
- da protiv njega nije pokrenut kazneni postupak za djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti ravnatelja, odnosno da nije pravomoćnom sudskom odlukom osuđen za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti ravnatelja ustanove.

Uz prijavu kandidat treba dostaviti dokaze o ispunjavanju uvjeta natječaja, i to:

- presliku osobne iskaznice ili izvod očitane osobne iskaznice
- uvjerenje o državljanstvu Republike Srbije (ne starije od 6 mjeseci),
- ovjerenu presliku diplome o završenoj stručnoj spremi,
- dokaz o radnome iskustvu (ovjerenu presliku radne knjižice i/ili potvrdu od poslodavca),
- uvjerenje da se protiv njega ne vodi kazneni postupak (izdanog od strane Osnovnog suda – prema prebivalištu kandidata),
- uvjerenje da nije osuđivan pravomoćnom sudskom odlukom (izdanog od strane MUP RS – prema prebivalištu kandidata),
- kandidat je dužan uz prijavu podnijeti i svoj radno-profesionalni životopis,
- kandidat je dužan predložiti program rada i razvoja ustanove, kao sastavni dio dokumentacije natječaja.

Ravnatelja imenuje Skupština grada Subotice, s liste kandidata koju dostavlja Upravni odbor ustanove.

Rok za podnošenje prijava je 15 dana od dana objavljivanja Natječaja.

Natječaj će se objaviti na:

1. sajtu Nacionalne službe za zapošljavanje,
2. na oglasnoj tabli Ustanove,
3. u dnevnim novinama *Народна*,
4. u dnevnim novinama *Magyar Szó*,
5. u listu *Hrvatska riječ*
6. u *Subotičkim novinama*

Prijave slati na adresu: Gradski muzej Subotica

Trg sinagoge 3, 24000 Subotica

s naznakom

»Natječaj za ravnatelja – NE OTVARATI«

Kontakt osoba: János Kispalkó, tel: 024/555-128

U Subotici, 09.02.2022.

György Nagy Kanász, predsjednik Upravnog odbora

Radionica za mlade u Gradskom muzeju Subotica

Kostimi inspirirani historicizmom

U okviru IPA projekta prekogranične suradnje Gradskog muzeja Subotica i Muzeja *Türr István* u Baji, pod nazivom »Historicizam u Bačkoj – suradnja u kulturi i promocija turizma u regiji«, 2. veljače u Gradskom muzeju u Subotici održana je radionica na temu rekonstrukcije modnih elemenata iz vremena historicizma. Sudjelovale su učenice Kemijsko-tehnološke škole iz Subotice obrazovnog profila modelar odjeće. Radionicu su vodile profesorice stručnih predmeta iz područja tekstilstva – **Kata Suknović** i **Ana Žigmanov-Vuković**.

»Na prvoj radionici izrađivali smo detalje i ukrase za ženske odjevne predmete toga doba: mašne, cvjetice itd. U prvoj radionici sudjelovale su učenice 3. i 4. razreda. Na drugoj radionici sudjelovale su učenice 3. razreda koje su izrađivale skice kostima, vadile krojeve iz časopisa *Die Modenwelt*, iz druge polovice 19. stoljeća koje posjeduje kolekcija Gradskog muzeja, te krojile dijelove za haljinu, koristeći materijale popularne u tom razdoblju, saten i čipku. Dio posla ćemo raditi u školi jer tamo imamo strojeve, rad još nije završen. Ovakvi projekti nam znače, jer učenicima širimo vidike te ujedno stječu i nova stručna znanja«, kaže profesorica Ana Žigmanov-Vuković.

Rezultat radionica rađenih u okviru ovog projekta bit će dva kostima koje će učenice prezentirati u narednom periodu.

Koordinatorica ovog dijela projekta je bila viša kustosi- ca muzeja **Ljubica Vuković-Dulić**.

»Stil historicizma određuje profil arhitekture jezgre Su- botice i Baje, a u muzejskim zbirkama ima određeni broj predmeta koji pružaju uvid i u druga područja likovne te primijenjene umjetnosti tog stilskeg pravca. Ovaj pre- kogranični projekt kroz izložbe, konferenciju, edukaciju mladih i druge programe predstavlja zajedničke točke u razvoju, umjetničkim i kulturnim vezama između dva gra- da«, navodi Vuković-Dulić.

D. B. P.

NATJEČAJ

za skladbe koje će biti izvedene na XXII. festivalu bunjevački pisama

Festival će biti održan 25. rujna 2022. u Subotici. Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme (pjesme) i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unapređenju kul- turne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u 2 primjerka;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku;
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju pod šifrom, a rješenje šifre (ime, prezime i adresa autora i kontakt telefon) mora biti u posebnoj, zatvorenoj kuverti;
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;
13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi i izda na nosaču zvuka i video zapisa radi popularizacije festivala.

Natječaj je otvoren do 31. svibnja 2022.

Skladbe slati na adresu: Vojislav Temunović, Skerlićeva 17, 24000 Subotica ili HGU FBP, Jo Lajoša 4/a, 24000 Subotica; mail: hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA XXII. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

Gospa Lurdska

Blagdan Gospe Lurdske ustanovljen je nakon marijanskih ukazanja koja je doživjela **Bernardica Soubirous** 1858. godine u blizini francuskog mjesta Lourdes. Vidjelicu s. **Bernardicu** je 1933. godine papa **Pio XI.** proglasio sveticom.

Bernardica Soubirous rođena je 7. siječnja 1844. godine u malom francuskom gradu Lourdesu, kao najstarije dijete siromašnih roditelja, oca mlinara i majke pralje. Bila je neuka i bolešljiva, ali vrlo jednostavna i ponizna.

Kako stoji u brojnim spisima i njenim svjedočanstvima, 11. veljače 1858. godine kada je Bernardica s drugom djecom išla sakupljati drva za ogrjev u blizini rijeke Gave, ukazala joj se Djevica Marija. »Kada začuh šum okrenuh se k livadi, ali ne vidjeh da bi se stabla iole micala. Nato podigoh glavu i ugledah pećinu. I opazih Gospođu odjevenu u bijele haljine, opasanu plavim pojasom, a na svakoj nozi je imala žutu ružu, iste boje kao i njena krunica«, piše u svjedočanstvima. Tako je za vrijeme trećeg ukazanja 18. veljače Gospa prvi puta progovorila, te joj rekla da dolazi do špilje sljedećih petnaest dana. Kod devetoga ukazanja 25. veljače Gospa je Bernardici naredila da otkopa malo zemlje u špilji gdje se pojavio izvor, a nekoliko čudesnih ozdravljenja dogodilo se već tijekom ukazanja. Kada je Bernardica za vrijeme šesnaestoga

ukazanja 25. ožujka upitala Gospu »Tko je ona?«, dobila je odgovor »Ja sam Bezgrješno začće«. Gospa joj je za vrijeme ukazivanja odala tri tajne. Prije posljednjeg, osamnaestog ukazanja 16. srpnja 1858. godine, špilju je zaštitila lokalna vlada, a Bernardica je klečala izvan ograde pokraj rijeke i tada je vidjela Gospu koju je opisala kao ljepšu nego ikada prije.

Raspisan natječaj za HosanaFest 2022.

Festival hrvatskih duhovnih pjesama – *HosanaFest* do brotvoorne je naravi i natjecateljskoga karaktera. Slogan ovogodišnjeg festivala je »Budi čudo što čuda čini«. Festival će biti održan u Subotici 9. listopada 2022. U tu svrhu Organizacijski odbor *HosanaFesta* raspisuje

NATJEČAJ

za prijem novih skladbi

Natječaj je otvoren do 1. travnja 2022. godine.

Uvjeti natječaja su sljedeći:

- skladbe tematski moraju imati kršćanski karakter;
- skladbe ne smiju biti već objavljene niti javno izvođene;
- trajanje skladbe ne smije prijeći 4 minute;
- uredno potpisani autori glazbe, teksta i obrade;
- autor i glavni izvođač pjesme ne smije biti mlađi od 16 godina;
- u vokalno-instrumentalnom sastavu ne smije biti više od 15 osoba.

Prijava na natječaj dostavlja se na CD-u ili putem elektroničke pošte, a obvezno mora sadržavati sljedeće:

- oglednu demo snimku pjesme (snimka ne mora biti studijska, ali glazbeno-produkcijski treba biti što sličnija izved-

benoj verziji). Pjesma može biti poslana i u mp3 formatu s minimalnom rezolucijom od 192 kbps;

- tekst pjesme (preporuča se u Word formatu);
- kraću biografiju izvođača sa svim potrebnim podacima (adresa, telefon, e-mail, web i sl.), te navesti zajednicu u kojoj se djeluje;
- potvrda svećenika.

Prijave koje ne budu ispunjavale gore navedene uvjete, kao i skladbe upitne originalnosti neće biti razmatrane od Stručnog povjerenstva.

Napomena: autori slanjem skladbe na natječaj jamče za njezinu originalnost, te daju svoju suglasnost za izdavanje skladbe na festivalskom CD-u. Naknadno utvrđivanje neoriginalnosti skladbe povlači za sobom sankcije određene pravilnikom *HosanaFesta*. Prijavljene skladbe ne mogu se povući, niti će biti vraćene.

Rezultati natječaja bit će autorima objavljeni 20. travnja 2022. Izvođači čije se skladbe uvrste u program Festivala, trebaju studijsku snimku dotične skladbe, te njenu matricu dostaviti u roku do 60 (šezdeset) dana po objavljenju rezultata.

Redoslijed nastupa na *HosanaFestu* određuje festivalski Organizacijski odbor.

Radove slati ili dostaviti na adresu: HOSANAFEST, Limska 3, 24000 Subotica, Vojvodina, Srbija

Tel: +381 (0)62-244-974 ili na e-mail: hosanafest@yahoo.com

Spisi govore o tome kako je Gospin odgovor na pitanje »Tko je ona?« bio presudan podatak za priznavanje autentičnosti Bernardičinog viđenja. Naime, samo četiri godine ranije, 1854. godine, papa **Pio IX.** bulom *Ineffabilis Deus* proglasio je dogmu o Marijinom bezgrješnom začeću. U ono vrijeme su samo rijetki znali da se u Rimu raspravlja o pitanju Marijinog bezgrješnog začeća. Svim crkvenim istražiteljima bilo je sasvim jasno da neuka i nepismena mlinarova kći nije mogla izmisliti niti razumjeti važnost imena koje joj je Gospa rekla u viđenju.

U siječnju 1862. godine mjesni biskup Tarbesa **Bertrand-Sévère Laurence** podržao je štovanje Blažene Djevice Marije u Lourdesu, a papa Pio IX. 3. srpnja 1876. službeno je dodijelio kanonsku krunidbu slici. Slike i kipovi Gospe Lurdske su reproducirani u velikom broju u svetišlima i domovima. Otada se razvila velika pobožnost, a na mjestu ukazanja sagrađena je velika crkva koja je postala mjesto hodočašća.

Deset godina nakon ukazanja Bernardica je ušla u samostan sestara Božje ljubavi u Neversu i na takav način posvetila svoj život Bogu. Umrla je 16. travnja 1879. godine, a kao potvrda njezine svetosti ističe se činjenica da joj se tijelo do današnjeg dana nije raspalo. Čuva se u staklenomu lijesu u samostanu u Neversu.

Pozivi Blažene Djevice Marije da se moli i vrši pokora za obraćenje grješnika, da se sagrađi crkva i da ljudi dolaze piti iz izvora koji je otkrila Bernardici, provedeni su u djelo, a Lourdes je postao jedno od najpoznatijih marijanskih svetišta na svijetu. Ondje posebno hodočaste bolesnici, a kako su brojna svjedočanstva o njihovim ozdravljenjima, na ovaj dan obilježava se i Svjetski dan bolesnika, kojega je utemeljio papa **Ivan Pavao II.** 1992. godine.

Priredila: Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Uskrsnuće i život vječni

Isusovo uskrsnuće od mrtvih je temelj kršćanstva, temelj naše vjere. U svjetlu njegovog uskrsnuća vjerujemo da ćemo i mi jednom uskrsnuti, te da smrt nije kraj nego početak života izvan ovoga svijeta. Moderan čovjek rijetko razmišlja o uskrsnuću, a o smrti ne želi razmišljati, jer je se boji, budući da ne zna što ga poslije nje čeka. Iako je kršćanin, strepi od toga da je ona možda ipak kraj, da poslije nje više ništa nema. Zato je želi što više odgađati. Strah od smrti izražen je snažnije u posljednje dvije godine, jer se u vrijeme pandemije samo prebrojava koliko je ljudi umrlo, te se ljudima sugerira što trebaju činiti kako bi preživjeli. Ipak, umiranje se ne može izbjeći; kada Bog pozove čovjeka da se preseli s ovoga svijeta, medicina ostaje nemoćna. Pavao nas u poslanici Korinćanima podsjeća kolika je za nas vrijednost Isusova uskrsnuća, te da se kršćanin ne treba bojati smrti, jer nam upravo Kristovo uskrsnuće jamči da nas čeka život i poslije ovoga na zemlji (usp. 1Kor 15,12.16-20).

Kristovo uskrsnuće je temelj naše vjere

Temelj kršćanske vjere je Isusovo uskrsnuće: »Ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša« (1Kor 15, 17). Krist nas je spasio svojom mukom i smrću na križu, ali tek uskrsnućem dovršeno je spasenjsko djelo. Dakle, Isusovo uskrsnuće je dovršetak Božjega spasenjskog plana. Mnogi pravednici su u rimsko vrijeme umrli poput Isusa, ali uskrsnuće potvrđuje da on nije tek neki od pravednika nego Mesija, Sin Božji, čija smrt nije proizvod spleta nesretnih okolnosti nego put koji vodi k uskrsnuću i spasenju čovječanstva. Bez ovoga događaja nema ni kršćanstva. Pavao nas podsjeća da ovu istinu nikada ne smi-

jemo smetnuti s uma, jer kršćanin je onaj koji vjeruje u Kristovo uskrsnuće i slavi ga svake nedjelje, a na temelju toga vjeruje i u uskrsnuće mrtvih, što i ispovijeda u »Vjerovanju«.

Život se nastavlja nakon smrti

Dakle, Krist nam jamči da smrt nije završetak života već prijelaz u vječnost. A ovaj život je samo priprava za ono što dolazi nakon toga prijelaza. Ponekad je teško nasljedovati Krista, živjeti onako kako nas je on učio, pogotovo kada smo zbog toga suviše drugačiji od svijeta. No, Pavao podsjeća: »Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjeđniji smo od svih ljudi. Ali sada: Krist uskrsnu od mrtvih, prvina usnulih!« (1Kor 15, 19-20). Sve što ovdje radimo, radimo za vječnost. Vjernik ljubeći Boga više od svijeta i strpljivo noseći svoj križ, ne čini to uzalud već ide putem vječnoga života. A ako vječnosti ne bi bilo i kada bi smrću sve završavalo, tada bi sve što vjernik čini bilo uzaludno. No, Kristovo uskrsnuće jamči nam da je smrt samo prijelaz, a da svaka žrtva radi njega podnijeta donosi plod u vječnosti.

Svijet je uvijek živio kao da je smrt kraj. Mi to lako primjećujemo u današnjoj kulturi. Materijalizam je zavladao u svim porama ljudskoga života, a smrt se želi odgoditi što je više moguće. Ljudi žive kako bi osigurali što veće lagodnosti na ovome svijetu, a ne mare za vječnost. Zato su skloni nepravdi, mržnji, nasilju, sebičnosti, jer žele što više toga dobiti i ostvariti za ovoga života, ne misleći da tako ugrožavaju onaj vječni.

Svaki dan ovozemaljskoga života shvatimo kao novu priliku od Boga da postanemo bolji kršćani i tako zavrijedimo vječnost.

Nekad bilo...

Zimski radovi i prela

Kad su prošli božićni blagdani, divanilo se ko će i kad ići na prelo. Ako je u kući bila nova snaja, onda je svekrova opremala i slala na prelo njenoj mami, jel se znalo da je tamo jedva čekaju i da će se okupit kod mame i druge ćeri i snaje, al i tete, strine i ujne, da čuju kako joj je u novoj kući, kaki su joj svekrova i svekar, šta ima novo u preteljskoj familiji i komšiluku. Kad se snaja s prela vratila kući, onda su njima dolazili gosti. Tete, ujne, strine i ćeri koje su udajom iz kuće očle, dolazile su na prelo da bi vidile šta ima novo u salašu i oće l bit beba u ovoj godini. Kad su dolazili prelaši, cila se kuća uzbuni. Dica su morala spavat na daščicama, popriko i u zapečku. Majka je davala krevet gostima, pa spavala na klupici, niko od veće dice spavalo je s didom, a mlade u čistoj sobi da su se mogle izdivanit sa sestrama jel snajama.

Ranom zorom su ložili peć, pa metnili krumpira i bundeva da se ispeku. Taj dan se peć ložila bar dva puta. Za ručak su narizali smrznite slanine i kobasice, pečeni krumpir, pa sira i kajmaka. Posli ručka reduše su odlazile u pokućar spremat šta će se za užnu kuvat, a gošće

se laćale svoji ručni radova. Ako je mlada došla s malim djetom, onda baš i nije mogla veliko radit već je sidila, dadiljala dite i divanila. Kad su muškarci namirili josag, ulazili su unutra jel su se u pokućaru kartali i pomalo dirali balon s vinom koji je bio ispod astala da im se nađe pri ruki. Dica su se sigrala doli pod daščicama na rastrtoj opakliji, a ona veća malo bi utekla i napolje, na snigu se grudvat i valjat, dok ne ozebu. Za užnu je bila: krumpirača jel kaki pivčiji paprikaš, kupusa s mesom jel čorba, pa iz nje meso i sosa od višanja ili paradajke. Majke su lipo otezale tisto za prisnac i bundevanu, jel misili kaku debelu gibanicu s makom i orasima. Posli užne opet su radile svoje donete »ručne radove«, uspavljivale malu dicu i tio raspredale o svemu i svaćemu. Napravile su prikid poslu tek kad je reduša donela zdilu s dvi-tri fele dunca, da bi se okripili i koštali kaki im je dunc.

Kad se smračilo, a ljudi napolju poradili, molili su Boga, a onda upalili sviću da večeraju i opet svako na svoj poso. Radili su, šalili se, svašta divanili, pa i zapivali. Ako je na prelu bila koja od stariji tetaka jel strina, navalile su

na novu mladu da im piva, da joj čuju glasa. Brzo su svi privatili pismu, pa se salaš orio od veselja i dobrog vina. Prela su trajala sve do početka prolićni radova.

Kad dođe »Marin«, kogod iz kuće je išo u crkvu svetit sviću. Mladi su u domu, u Nenadiću, uvijek na Marin jel Blaža, držali igranku i čajanku. Za čajanku mladi su se dogovorili ko će šta radit i donet. Skupili su po salaši astale i klupe, doneli su šporet i velike lonce u kojima su kuvali čaj od lipe i kamilice. U jedan su sipali ruma, a u drugi cidili limuna i u bokalima posluživali. Na taci su služili pecivo zapakovano u salvete. Divojke su bile lipo opravite, a nosile su pripasane bile, šlingovane pregače. Na svetog Blaža su išli u crkvu, u varoš na podgrljavanje. Posli Marina završio se i raspust, te su se sirota dica u gumenim čizmama probijala kroz visoki snig u njivama, prilazili su smrznite bare idući do škole.

Nisu salašarska dica, sve do šezdeseti godina prošlog vika, imala prigodnu opravu za zimu, pa su se smrznita i mokra često vraćala kući. Ženskoj dici su oblačili porketcku jel čojanu aljinu pa cveter, a priko njeg vunenu maramu svezanu natrag »unakrst«, pa na glavu suknenu maramu, čorape sa štrupandlama, više kolina, vunene zokne u gumene čizme i hajd! A derani su nosili šubaru na glavi, cajnove čakšire, cveter i pršnjajčić jel debeli vuneneni prusluk, čorape u čizme i eto. Bila su to zdrava i jaka dica. Na »Debeli četvrtak«, prid poklade, majka je misila debelu gibanicu s orasima i makom, dida je moro svezat ljuljačku na bagrem jel or, već di je bilo zgodnije. Ako je vrime bilo zdravo rđavo, pado snig jel duvo vitrina, onda je moro ljuljačku vezat u šupi, samo da se dica za poklade ljuljaju. Stariji muškarci su nediljom i svecem, ako nisu

imali goste, išli u komšiluk na divan i kartanje, a i žene su išle s njima. Dica su se svaki dan sigrala, dok je bilo lipog vrimena, napolju, a unutra kad je bilo zdravo ladno. Unutra su se: lekali, pucetali, pa i kartali da bi se skoro uvijek i posvađali pa nadurili i razišli se prije reda. Sutradan su već opet bili zajedno, ko da ništa nije ni bilo.

O kartanju bi se moglo tušta divanit, jel je u salašima bilo zdravo malo kuća di nije bio bar jedan zagriženi »kartaš«. Bio je to kome pravi porok. Kogod od gazda znao je zdravo tušta novaca utuć na kartu. Kadgod bi se koji s pijace svratio med kartaše, pa za čas planu – jel prasici što je prodo jel koji džak kuruza, a kod kuće nek čekaju novce. Bilo je u Nenadiću i salašima nekoliko baš aktivni kartaša koji su se kartali priko cile godine i to na veliko, a ne samo zimi kad se ne radi, iz zabave. Taki su znali u belaj uvuć i druge, a onda kad se navade, sačuvaj Bože. Kod kuće je žena cilu noć čekala i štrečila da će joj čovik potrošit sve što ima, pa i uzajmit, samo da se pokaže, a što je tribalo dici obuća jel odića, to ne misli. Kad su dobivali, onda nastave jel bi još, a kad su gubili, onda su tili vratit, pa tako po cilu noć, a kadgod i sutradan do podne. Bio je to u kojoj kući velik gri. I salaški učitelj je volio kartu, pa kad zanoći i ostane u zoru u kartanju, a dica su došla u škulu a njega nema, onda je učiteljica slala curice da ga zovu. Kad nije došo, učiteljica ga je zaminila da dica ne prave »vašar« jel ne dođe, ne daj Bože, inšpektor u kontrolu. No, bilo je i po salašima i onog zabavnog kartanja, brez novaca, uz šale i smij. Neritko su se i žene znale ostavit ručni radova, pa se s ljudima malo kartat da im pokažu kako mogu bit bolje od nji.

Iz knjige Katarine Firanj *Garavi salaši*

Gdje je najstariji vrtić?

Ono što je pouzdano je ime čovjeka koji je polovicom devetnaestog stoljeća stigao u Suboticu s idejom o stvaranju vrtića. Budimski trgovac **György Mack** obratio se gradskoj upravi 14. kolovoza 1843. godine s molbom za prijem u redove građana Subotice, kako bi u gradu otvorio vrtić i realno učilište. Pravo građanstva je dodijeljeno i ujedno su prihvaćeni ostali predlozi 18. rujna 1843. godine. Tako je za njegovo ime

Na dječjem objektu koji se nalazi na uglu Praške i Ulice Béle Csikósa prije pola stoljeća postavljena je spomen-tabla na kojoj piše: »Na teritoriju SFRJ u ovoj zgradi je osnovan prvi dječji vrtić 18. rujna 1843., po odluci Gradskog vijeća Subotice.«.

U Zbirci projekata u subotičkom Povijesnom arhivu (Fond 275) čuvaju se tehnički nacrti nekoliko najstarijih općinskih vrtića izgrađenih u devetnaestom stoljeću, među kojima je i vremenom izbljedjeli projekt spomenutog objekta u tadašnjem šestom kvartu. Prema oskudnim podacima uz nacrt, vrtić je projektiran 1899. godine, ali nije opisano kada je izgrađen, vjerojatno tada, ali je to pretpostavka, a ne i pouzdan povijesni datum. U nabrajanju prvih otvorenih općinskih vrtića, u istraživanju o predškolskim ustanovama koje je obuhvatilo period od 130 godina, autori također kod datuma izgradnje ovog objekta stavljaju znak upita (autori ovog značajnog istraživanja su bili **Milan Dubajić, István Szentgyörgyi** i **Gáspár Ulmer**).

ostalo vezano osnivanje prvog (privatnog) vrtića i podatak o iznajmljivanju kuća za te prve pokušaje, ali ne i precizna lokacija gdje su kuće prvih godina iznajmljivane. Prema objavljenim novijim istraživanjima (monografija Predškolske ustanove *Naša radost*), prva lokacija privatnog vrtića bila je, po svemu sudeći, ipak u centru grada. A spomenuti vrtić sa spomen-tablom pripada grupi najstarijih namjenski izgrađenih općinskih vrtića. I danas je u funkciji dječje zaštite.

Na karti grada iz 1911. godine to je objekt s brojem 18.

Fijaker

Posljednji subotički fijakeri svoje putnike prevozili su početkom sedamdesetih godina prošloga vijeka, a *Subotičke novine* pisale su 1972. godine o posljednja tri majstora urbane vožnje kočija s upregnutim konjem ili konjima. Bili su to **Đura Saulić, Andrija Genčel** i **Stevan Zodi**, a potonji je komentirao svoju istrajnost sljedećim riječima: »Ne želim iznevjeriti ona prošla vremena od 1943. godine naovamo kada nas je bilo pedeset i šest. E, zbog tih vremena i sjećanja na mladost i dan danas stojim ispred ovog Željezničkog kolodvora i čekam mušterije«.

Upravo se u ovim iskrenim riječima krije životna filozofija brojnih fijakerista diljem svijeta koji su se odlučili svoj život vezati uz konje i kočije. Jer svijet uslužnih vozača kočija oduvijek je bio poseban i na neki svoj način romantično intrigantan. Još od vremena prvih fijakera (1662.) u pariškoj ulici Rue de Saint Fiacre gdje je bilo stajalište kočija za najam, a koje su Parižani po imenu ulice nazvali fijaker, ovo prijevozno sredstvo će stoljećima paradirati brojnim gradovima Austro-Ugarske carevine. Ipak, upravo njen glavni grad Beč, u kome je izdana i prva službena licencija za fijaker (1693.), postat će glavni sinonim romantične, spore gradske vožnje koju pokreće jedna ili dvije konjske snage. I u ovim našim krajevima fijakeri su danju i noću lutali ulicama Zagreba, Zemuna, Sarajeva, Petrovaradina, Sombora i naše Subotice, do posljednjeg trenutka svoga odolijevanja modernijim tehnologijama gradskog prijevoza. Prema podacima Subotičkog gradskog arhiva, 1921. godine je u najvećoj naseobini sjevera Bačke bilo 5 fijakerskih stajališta, a popis fijakerista iz 1927. godine bilježi 88 registriranih prijevoznika. Vremenom i tehnološkim napretkom, točnije pojavom automobila i taksi prijevoznika, broj fijakerista rapidno počinje opadati, pa ih samo dvije godine kasnije (1929.) ima 75, a 1932. još manje – 63. I brojke su se počele sve više smanjivati, da bi četiri desetljeća kasnije spale na gore spomenutu posljednju trojicu romantičara.

Fijakera već odavno nema na subotičkim ulicama, ali još uvijek žive u sjećanjima naših starijih sugrađana koji su u svojim mlađim danima iskusili čari ugodne lagane vožnje gradskim ulicama. U ljetnoj sezoni hladeći se povjetarcem koji bi konjski hod proizvodio, a za vrijeme zimskog doba grijući se u toplim, često starim i izlizanim dekama koje su predstavljale neizostavni dekor svake kočije. Cijena prijevoza je bila tzv. odokativna, jer ju je određivao fijakerist na osnovu nekog svog osobnog vrjednovanja prijedene relacije i dijela dana u kome se ona realizirala (noću je svakako prijevoz bio skuplji), ali uvijek je ostajalo i prostora za cjenkanje, odnosno bilateralni pregovor o konačnoj cijeni izvršene usluge. U biti, i fijakeristi i njihovi klijenti su bili fini ljudi i najčešće nije bilo nikakvih problema na ovoj relaciji, jer u fijaker nije sjedao baš svatko. Romantiku ovakvog prijevoza u svom rodnom Somboru opisao je **Zvonko Bogdan**, (koji je pak već desetljećima Subotičanin) nezaboravnim stihovima: »Fijaker stari ulicama luta i sobom nosi zaljubljeni par...«, a završava ih sjetom: »Fijaker stari sad više ne luta i ne čuje se onog vranca bat«.

Fotografija koja je poslužila kao inspiracija za ovu kratku storiju o nekadašnjem glavnom gradskom prijevozu koji je vremenom postao sinonim za romantično snoviđenje prošlosti, datira iz vremena neposredno poslije Drugoga svjetskoga rata. Na njoj vidimo nekoliko fijakera parkiranih na stajalištu u neposrednoj blizini Gradske kuće i u njih su najčešće bila upregnuta dva bijelca (vranci su bili više korišteni za sprovođe i tužnije povode). U to vrijeme je broj fijakera uveliko nadmašivao broj registriranih taksi vozila, ali već ubrzo je danak budućnosti uzeo svoje. Smanjenje opsega posla i želja za modernijim, bržim i praktičnijim urbanim prijevozom isprva su smanjili broj upregnutih konja (samo jedan), a postupno se i posao počeo trajno gasiti.

Ostaju sjećanja, stihovi pjesama, pa neka ostane i ova priča...

D. P.

Blagoslov vrtića *Marija Petković – Sunčica i Biser*

Mi maleni u vrtiću, čak i u jaslenoj skupini, znamo da je Božji blagoslov nešto jako važno, da nas on čuva od loših stvari, bolesti, nevolja i nesreća koje se mogu i tu dogoditi. Stoga zovemo naše župnike kako bi blagoslovili naše prostorije, našu drugu kuću u kojoj ponekad provodimo više vremena nego u svom domu. Uz prostorije, župnik blagoslovi i nas djecu, naše tete koje brinu o nama i uče nas, kao i sve ljude koji ulaze u naše vrtiće.

Vrtić *Marija Petković – Biser* u Subotici blagoslovljen je 20. siječnja, a župnik preč. **Željko Šipek** blagoslovio

je vrtić i jaslice koji se nalaze u okviru župnog doma. Prvi puta susreo se s pitanjima vrtićanaca: »Kakva je to voda kojom nas prskate?«, »Što je onaj dim koji izlazi?«. Bilo je svima zanimljivo, našli su se i odgovori, a što je najvažnije sve je blagoslovljeno.

U vrtiću *Marija Petković – Sunčica* u Subotici župnik mons. dr. **Andrija Anišić** na blagdan sv. Blaža (3. veljače) blagoslovio je svima grla i sam prostor vrtića. I ovdje je bilo vrlo zanimljivo, puno malih ministranata koji

Virtualni susret Čakovca i Subotice

Nakon virtualnog susreta u prosincu prošle godine, učenici petih razreda Treće osnovne škole Čakovec iz istoimenog hrvatskog mjesta i Osnovne škole *Matko Vuković* iz Subotice ponovno su se družili online 2. veljače. Sad već dobro poznata ekipa, jer im ovo nije prvi susret, brže je i lakše uspostavila kontakt. Čakovčani su imali prezentaciju o tri **Katarine** iz obitelji **Zrinski i Frankopan**, čime su se odlično nadovezali na prošlo predstavljanje **Petra Zrinskog** i njegovog dirljivog oproštajnog pisma koje je dan prije smaknuća napisao svojoj supruzi **Ani Katarini**

Zrinskoj. Subotičani su nastavili sa svojom zavičajnom baštinom te su s velikim ponosom govorili o **Ciliki Dulić-Kasibi**, našoj najvećoj slikarici naive. Već po običaju za kraj susreta nastavnica hrvatskog jezika **Mirjana Crnković-Horvat** pripremila je i online kviz u Kahoot programu kako bi svi petaši, i međimurski i subotički, mogli na zabavni način provjeriti koliko su usvojili o izlaganoj temi.

Online sat su i ovoga puta organizirali školski knjižničar **Dražen Ružić** iz Čakovca i knjižničarska savjetnica **Bernadica Ivanković** iz Gradske knjižnice Subotica i predstavlja nastavak suradnje ove dvije osnovne škole u sklopu projekta »Lijepa riječ i prijateljstvo ne poznaju granice«. Za nekoliko mjeseci očekujemo novo druženje i nove teme, naravno i dalje virtualno, dok se ne stvore uvjeti za ponovno »uživo« druženje u Čakovcu ili Subotici, jer lijepa riječ i prijateljstvo doista ne poznaju granice.

B. I.

su se trudili pomagati oko »pravljena dima« (tamjana) i tražili što više kapljica sa svetom vodom kako bi dobro bili blagoslovljeni. Obišli su sve prostorije, pokadili ih i pošrkopili. Župnik Andrija dobio je od djece odgovor na pitanje »Tko je bio sveti Blaž – sv. Vlaho?«, a potom je uslijedio blagoslov grla i molitva u kojoj su svi sudjelovali.

Sada u blagoslovljenim vrtićima hodimo dalje na svakodnevnom putu odrastanja.

M. P.

Novi broj *Hrcka*

U sljedeći petak, 18. veljače, izlazi novi broj podlistka *Hrcko* i svoj primjerak možete potražiti kod svojih učiteljica, nastavnika... ili na kioscima u sklopu tjednika *Hrvatska riječ*. Što se sve skriva u ovome, 209. broju našeg podlistka provjerite sami.

Hrckov maskenbal – otkazan

Hrckov maskenbal je i ove godine otkazan – razlog tome je (vjerujem da i sami znate) pandemija. Budući da se u škole ide kombinirano, redovito i online, te da je produljen i ovaj mini odmor, odluka je pala – maskenbala ove godine neće biti. Ali... to ne znači da se vi ne možete maskirati u svojoj školi, u mjesnom KUD-u ili s prijateljima. Fotografije ovih karnevalskih zabava možete poslati na poznatu *Hrckovu* elektroničku poštu hrcko@hrvatskarijec.rs.

Hrcko za vas sprema još neka dodatna iznenađenja, ali o tome više čitajte u podlistku.

Budite veseli i nasmijani i dobro maskirani!

Ž. V.

ZOVEM SE: Emilija Tonković

IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Milutinović, Subotica – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na balet, u Muzičku školu i u školu stranih jezika – engleski jezik

VOLIM: plesati balet, igrati se na tabletu i družiti se

NE VOLIM: rano ustajati

U SLOBODNO VRIJEME: sviram i čitam

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: pijanistica ili youtuberka

Too optika

DR. YÜTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadžićeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Ker-tvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Plin na rate

Od prvi veljače zainteresiranim građanima Subotice, omogućeno je da plinski priključak plaćaju na rate. Priključak se otplaćuje kroz 12 mjesečnih rata, a korisnik prilikom isplate 1. rate plaća i pripadajući PDV.

Prva rata s pripadajućim PDV-om iznosi 24 tisuće dinara, a ovaj iznos se plaća odmah po sklapanju ugovora. Narednih 11 rata iznose 7 tisuća dinara i rok za uplatu je posljednji dan u mjesecu.

Iz Subotica plina poručuju kako se nakon uplate 3. rate počinje s izvođenjem radova na terenu, a svi građani koji žele priključak plaćati na rate uz obveznu dokumentaciju koja se prilaže trebaju priložiti i administrativnu zabranu koja glasi na korisnika ili neko treće lice. Također, važno je istaći da nije ograničen broj davanja priključaka na rate.

Iz ovog poduzeća navode da su tijekom rujna i listopada prošle godine imali preko 100 zahtjeva za priključenje na plinovodnu mrežu, te mole građane koji se odluče za ovaj vid grijanja da što prije započnu proceduru.

Cijena priključka iznosi 100.566 dinara s PDV-om, a na plin se trenutno grije 11.200 domaćinstava, a iz poduzeća najavljuju da će distributivna plinska mreža biti produljena.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 15. 2. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra Telekom

011 44 22 009

Padovi i usponi

Služaj somborskog egzorciste je stigao na razmatranje pred konzistorij Kaločke nadbiskupije. Na ispitivanju su sudjelovale opsjednute osobe, sam fra **Roko** i njegove pristaše koji si su mu davali podršku u njegovom djelovanju u Somboru. Najveću ulogu o odlučivanju jesu li ti ljudi stvarno opsjednuti ili su psihički bolesnici imao je glavni liječnik tadašnje Bač-bodroške županije **Henrik Kerschner**. Po njegovim riječima, **Ana Buday** jedna od opsjednutih koje je egzorcizirao fra Roko pod konzistorijem u Kaloči nije pokazivala nikakve znakove opsjednuća unatoč tome što je kroz više sati egzorcizam vršen nad njom. Liječnik je odredio za nju da ima bolest epilepsije. Za **Stjepana Mandića** liječnik je tvrdio da je manijak i da se ne može pronaći nikakav znak opsjednuća nego znakovi bolesti.

Možemo reći da je fra Roko pred kaločkim konzistorijem doživio poraz. Nije znao ništa pokazati ni dokazati što bi kao argument i dokaz služilo za njegovo djelovanje na području masovnog istjerivanja zloduha. Zajedno sa skupinom svojih pristaša vratili su se u Sombor, fra Roko je već u međuvremenu smišljao svoje dalje planove. Dok su boravili u Kaloči, pokušavao je dobiti suglasnost nadbiskupije da u Somboru radi kao vjeroučitelj. Svoju želju da radi kao vjeroučitelj izrazio je direktno nadbiskupu koji se nije htio previše baviti s njim i fino ga je uputio svećenicima koji su bili zaduženi za imenovanja vjeroučitelja. Nakon povratka fra Roka iz Kaloče nije bilo nikakvih negativnih stavova prema njemu u somborskom samostanu. Gvardijan kuće somborskog samostana mu je dozvoljavao da dijeli sakramente i da vrši redovite svoje svećeničke dužnosti. No, u međuvremenu u Kaloči su se stvorila jaka protivna mišljenja o njemu. Budući da je tražio da radi kao vjeroučitelj, savjet Kaločke nadbiskupije je promatrao njegovu želju, pročitali su pismo u kojem traži da radi kao vjeroučitelj, obećava da će marljivo raditi po svojim sposobnostima. Ali savjet koji se bavio ovom temom jednoglasno je odbio njegovu molbu. S negativnim stavom odlučili su da se traži sklanjanje fra Roka iz Kaločke nadbiskupije.

Nakon dvostrukog poraza fra Roko je krenuo u akciju prikupljanja svojih pristaša, od kojih je zahtijevao da u pismenom obliku izraze svoju potporu. Da napišu sve pozitivno što znaju u svezi istjerivanja koja je on vršio, ali ne samo to nego i o njegovom pastoralnom marljivom djelovanju u gradu. Njegove pristaše su svoja pisma poslali na adresu Kaločke nadbiskupije, gdje se stvorila velika količina tekstova, priča i dogodovština vezanih uz njega, koja su u superlativu prikazivala njegovu osobu.

Na osnovu pisama koja su poslana iz Sombora u Kaloču možemo vidjeti da je veliki dio grada stao u fra Rokovu odbranu. Nastala situacija nije više bila problem crkvene zajednice ili franjevačkog samostana nego i cijelog grada i nadbiskupije, uključujući svjetovne činovnike grada. Muževi opsjednutih žena počeli su se obraćati gradskom glavnom sudiji **Josipu Markoviću** da svojim ugledom i pozicijom potpomogne dalje djelovanje fra Roka u gradu. Naveli su da je učinio velika djela i smirio godinama uzrujane duše njihovih žena.

Slijedi masovna podrška. Gradski činovnik **Ignacije Parčetić** je odredio da dva čovjeka pronađu u gradu sve ljude kojima je fra Roko napravio neko dobro djelo. Posao je detaljno i precizno odrađen, s ime-

nima i pozitivnim ishodima molitve fra Roka, sve je zapisano. Jako zanimljiv dokument tog vremena, pa čak i povijesno gledano. U tekstu vidimo da su ljudi samo pozitivno govorili. Ne temelju njihovih izjava gradski činovnik piše pismo potpore fra Roka Kaločkoj nadbiskupiji. Sljedeći gradski činovnik koji je dao podršku bio je **Stjepan Csoka**, koji se pozivao na njegov odan i marljiv rad za vjernike Sombora. Među ostalim, u Kaloču je poslano i jedno pismo u ime svih stanovnika grada.

Među pismima se nalazi jedno u kojem sam fra Roko upućuje crkvene vlasti u Kaloči kako da shvate sve to što se o njemu pozitivno piše. Posljednje pismo podrške je poslano 21. lipnja 1769. godine. Potpisnici su ugledni građani grada i činovnici županije.

(tekst sastavljen na osnovu knjigea **Dániela Bártha A zombori ördögűző**, Budapest, 2016.)

Gradska kuća i
kip Presvetog Trojstva, Sombor

Šampionski projekt

Nikad jači *Hajduk*

Službenom objavom kako je **Nikola Kalinić**, bivši hrvatski reprezentativac napustio talijansku *Veronu* i potpisao za *Hajduk*, senzacionalno je označen najveći transfer u zimskom prijelaznom roku 1. HNL. Nekadašnji *bili*, koji je prošao njihove sve mlade selekcije i za prvu momčad odigrao 79 susreta u kojima je zabio 44 gola, već pomalo davne 2009. godine se prvo iz Splita otisnuo u *Blackburn* (Engleska), a potom igrao i za *Dnipro* (Ukrajina), *Fiorentinu*, *Milan*, *Romu* (Italija), *Atletico*

Madrid (Španjolska) i na koncu *Veronu* (Italija). Dolazak nogometaša čija kvaliteta uveliko nadvisuje snagu lige najbolja je potvrda nastavka realiziranja šampionskog projekta uprave *Hajduka* na čelu s predsjednikom **Lukšom Jakobušićem**.

Livaja

Ideja stvaranja bile momčadi koja bi se, nakon mnogo godina tavorenja i gledanja u leđa *Dinamu* i *Rijeci*, mogla ravnopravno upustiti u utrku za naslov prvaka Hrvatske nastala je prošle godine dovođenjem nekadašnjeg juniora *Hajduka* **Marka Livaje** iz grčkog AEK-a. Vrsni napa-

dač koji je nastupao za brojne talijanske momčadi (*Inter*, *Atalanta*, *Empoli*), odmah je pokazao višu brzinu i svojom kvalitetom pomogao momčadi da izbori mjesto koje vodi u Europu. No, u jesenskom dijelu novoga prvenstva (2021./22.) pokazao je sav raskoš svoga talenta i posve zaslužen je proglašen najboljim nogometašem 1. HNL. U prva dva kola proljetnog dijela nastavlja s odličnim partijama i trenutačno je prvi strijelac lige sa 17 pogodaka. Uz njegovu kvalitetu, ali i potrebiti temperament pravoga vođe, momčad iz kola u kolo igra sve bolje i sigurnije (dviije uvodne gostujuće pobjede protiv *Šibenika* i *Gorice*) i što je izuzetno važno znatno efikasnije.

Dambrauskas

Smjena švedskog trenera **Jensa Gustafssona** i postavljanje **Valdasa Dambrauskasa** na klupu *Hajduka* bio je sljedeći šampionski korak, jer se mladi litavski stručnjak već bio opробao u konkurenciji najboljih hrvatskih klubova kada je uspješno vodio momčad *Gorice*. Svojim dolaskom u Split 2. studenoga 2021. godine odmah se uklopio u zamišljeni projekt, a *Hajduk* od početka njegovog vodstva još uvijek nije izgubio prvenstveni susret (6 pobjeda i 2 remija). I što je vrlo važno: zabilježene su dvije velike gostujuće pobjede u derbijima protiv *Dinama* (2:0) i *Rijeke* (3:2).

Ferro

Uz Kalinića još jedan zvučni transfer je zgotovljen ove zime, jer je iz *Benfice* na posudbu stigao **Francisco Reis Ferreira Ferro**, veliko i zvučno pojačanje koje igra na poziciji stopera. Uz sve šampionske ambicije i mnogo

postignutih golova jedna od temeljitih želja bila je i osnaživanje obrambenih linija. Dovođenje nogometaša iz renomirane europske momčadi već se u njegovom prvom susretu u *bilij* majici pokazalo odličnim potezom. Ferro je u 3. minuti susreta protiv *Gorice* zabio pogodak glavom, a mreža *bilij* je do kraja susreta ostala čista (4:0).

Krovinović, Lovrencsics i Grgić

Ova tri nogometaša su praktično stigla iz tri posve različite sredine, prva dvojica su startala od početka prvenstva a posljednji je došao u zimskom prijelaznom roku, a njihova zadaća će biti stvaranje jake mreže na sredini terena i bokovima. **Filip Krovinović** je također nekadašnji igrač *Benfice*, **Gergő Lovrencsics** je iskusni nogometaš s brojnim nastupima za *Ferencváros* i mađarsku reprezentaciju, dok je **Lukas Grgić** austrijski Hrvat koji je u Split stigao iz LASK-a (Linz). Na njihovim plećima, uz Talijana **Fossatija**, bit će veliki teret zaustavljanja protivničkih naleta na gol **Kalinića** i kreiranje prigoda za napadačku vrstu koju predvode Livaja i Kalinić.

Ljubičić i Biuk

Na koncu, tu su i dva velika *Hajdukova* bisera, mladi napadači **Marin Ljubičić** i **Stipe Biuk**, koji su već sakupili solidan broj nastupa, ali i pogodaka za prvu momčad. Dolaskom Kalinića osnažit će se konkurencija u vršku napada, što će pridonijeti i stremljenju ka još boljim igrama i nadasve napredovanju igrajući i trenirajući rame uz rame s već afirmiranim nogometašima europske klase.

Tablica

Trenutačni pogled na tablicu *Hajduka* (41 bod) i dalje svrstava na četvrtu poziciju, *Osijek* i *Rijeka* (43) bježe

dva boda uz susret više, dok je vodeći *Dinamo* odmakao pet bodova (46). Ali upravo taj susret manje bio mogao biti i krucijalan za konačni prodor *Hajduka* prema vrhu, jer se igra protiv *Dinama*. Pobjedom bi Splitsani preskočili Osječane i Riječane, a Zagrepčanima bi se primakli na samo dva boda zaostatka.

D. P.

Matija Miković postao reprezentativac Belgije

Mladi rukometaš **Matija Miković**, čija je obitelj iz Subotice, a o kome je nedavno pisala *Hrvatska riječ*, izborio je sudjelovanje u reprezentaciji Belgije. Za ulazak u državnu reprezentaciju Matiji je odskočna daska bila reprezentacija Flandrije. »Ponosam sam i sretan. Presudile su dobre igre za reprezentaciju Flandrije i dobar i ozbiljan pristup treninzima«, poručio je iz Belgije Matija.

POGLED S TRIBINA

Ivan i Petra

Prošloga mjeseca oči teniskog svijeta bile su uprte u prvi Grand Slam sezone u Australiji, osobito nakon izbacivanja najboljeg tenisača svijeta **Novaka Đokovića** iz turnira i njegove deportacije. Tenis je nastavio svojim tijekom, a tradicija dobrih igara hrvatskih tenisača na australskom kontinentu nastavlja je i ove 2022. godine. Vremešni **Ivan Dodig** (1985.) apsolutno odolijeva već veteranskim godinama i uspješno izlazi na kraj s mnogo mlađim rivalima. Nakon prošlogodišnjeg osvajanja naslova u muškim parovima sa Slovakom **Polašekom**, ove godine se ponovno našao na pobjedničkom postolju ali u igri mješovitih parova s Francuskinjom **Mladenović**. Svojim šestim Grand Slam naslovom (2 muški parovi i 4 mješoviti) ponovno je upisao hrvatski tenis u povijesne

stranice rezervirane za najveća rezultatska dostignuća biljega sporta.

A na najboljem putu da mu se pridruži u veoma bliskoj budućnosti je i najveća nada hrvatskog ženskog tenisa, 16-godišnja **Petra Marčinko** koja je osvojila naslov juniorske pobjednice Australian Opena. Istina, njezin rezultat nije veliko iznenađenje budući da je u Melbourneu bila postavljena za prvu nositeljicu, a svojim odličnim igrama i osvajanjem svog prvog juniorskog *majora* (Grand Slam) je to na najbolji način potvrdila. U prosincu prošle godine je osvojila dvostruku krunu (singl i parovi) na najprestižnijem juniorskom turniru (Orange Bowl), a sada je s Grand Slam naslovom u Australiji potvrdila status jedne od najvećih nada ne samo hrvatskog nego i svjetskog ženskog tenisa. Zanimljivo je istaknuti jednu koincidenciju, naime Petra je rođena 4. prosinca 2005. godine, upravo na dan kada je Hrvatska osvojila svoj prvi i povijesni naslov pobjednika Davisova kupa protiv Slovačke u Bratislavi. Mala zemlja rađa i dalje velike tenisače i tenisačice!

Bravo Ivane, bravo Petra!

D. P.

Narodne poslovice

- * Na vjeru spada da vjeruješ, na ljubav da djeluješ.
- * Ako ne možeš dobiti čudo, postani jedno.
- * Sreća je putovanje, a ne odredište.

Vicevi, šale...

Pita žena muža:

- Dušo, koliko me voliš od 1 do 10?
- Ma ja te od 1 do 10 obožavam, ali u 11 moram u kavanu!
- Ja se nesanice brzo riješim. Uvijek brojim do tri, i gotovo.
- Samo do tri?!
- Pa dobro, nekad i do pola četiri.

Mudrolije

- * Ako staneš ispred, stani da zaštitiš, ne da zasjeniš. Ako staneš iza, stani da podržiš, ne da se sakriješ.
- * Mudar čovjek ne kaže sve što misli, ali misli sve što kaže.
- * Život nije problem koji treba riješiti već stvarnost koju treba doživjeti.

Vremeplov – iz naše arhive

Mačkare, 2010.

Iz Ivković šora

Naši lijepi šorovi

Piše: Branko Ivković

Ovdje na sjeveru Bačke od davnina se redovi salaša uz neki obično zemljani drum nazivaju »šor«. Samo porijeklo tog naziva se ne zna točno ali se zna da je svaki taj red salaša nosio ime po prezimenu većine vlasnika salaša koji su na njima živjeli i uglavnom su bili rodbinski povezani. Nastajali su nizom godina tako što bi se mladom članu obitelji stasalom za ženidbu poklanjala jedna parcela zemljišta i pomagalo mu se da sam sebi i svojoj tek osnovanoj obitelji napravi dom, to jest nikao bi novi salaš. Šorovi su nastajali u okolini Subotice u periodu od više stotina godina i činili su čitavu mrežu salaša uz gotovo sve drumove, a dolaskom željeznice u našu vojvođansku ravninu ubrzano su nastajala salašarska naselja i uz samu prugu. Jedan od najvećih šorova je bio i Hrvatski Majur, jedino mjesto koje u imenu sadrži ime postojbine nas Hrvata Bunjevaca. Kad je točno nastalo ovo hrvatsko naselje nije poznato, ali je svoj procvat doživjelo upravo dolaskom željeznice i uspostavljanjem željezničkog prometa između Subotice i Crvenke, jer se nalazi na šestom kilometru od Subotice uz samu prugu. Veoma brzo Hrvatski Majur prerasta od grupice salaša u naselje sa željezničkom stanicom, utovarnom rampom i stanicom za otkup poljoprivrednih proizvoda. Gradi se škola i naseljavaju se zanatlije raznih profila tako da na Hrvatskom Majuru imamo kovače, postolara, pekara, sarača a također i par kavana za okrepu putnika a i radnika koji su opsluživali ovu postaju. Najveći procvat naselja Hrvatski Majur je bio u dvadesetom vijeku, od dvadesetih do osamdesetih godina, a zatim se, ukidanjem pruge Subotica – Crvenka i ne razumjevanjem političkih činbenika za potrebe stanovnika ovog mjesta – počinje gasiti. Zatvorena je i škola 1981., a stanovnici Hrvatskog Majura se raseljavaju i odlaze u obližnja mjesta ili u Suboticu zbog nedostatka tvrdog puta. A salaši ostaju pusti i polako nestaju.

Sada u ovom našem jedinom naselju u Srbiji koje nosi hrvatsko ime živi još svega desetak kućanstava, a on stvarno oživi i podsjeti se na lijepu prošlost u prvoj nedjelji rujna kada je proštenje posvećeno u čast blaženog Marka Križevčana. Na taj dan se okupe gotovo svi živi žitelji Hrvatskog Majura, ali i njihovi nasljednici i tad naselje opet dobije novi sjaj, ali mnogo toga više nema. Od nedavna je postavljen tucanik od Male Bosne, čime je olakšan život kućanstava koja su ostala, ali je teško povjerovati da će se raseljeni mještani vratiti na svoja gospodarsva. Previše je vremena prošlo, ljudi su se ponovo skućili u drugim mjestima.

Rič po rič

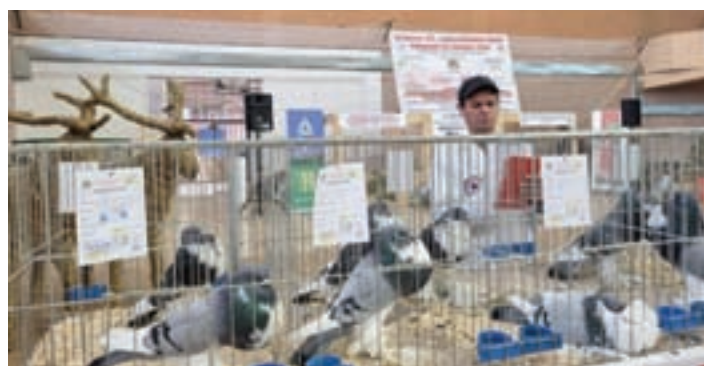
Stiže »prognoza«

Piše: Željko Šeremešić

Eto, i ja ću moć kadgod divanit da sam od maloći bio nigdi ni-kaki clan, a što sam unišo međ žene, da ne kažem babe, za to nisam bio kriv. No, sad mi baš ni briga, za ove se u cilom selu divani da su glavne što se tiče študiranja i mudrovanja, a kažu da svi pazu da se njima ne zamiru jer onda bude zla, privrnu je ko čorape stoput, što nje već i bližu i dalju rodbinu unatrag da ne kažem i unaprid. Ko bi reko, već posli prvog divana s njima ni prošlo ni par dana ko da j' cilo selo znalo da sam i ja posto kažu »mali od klupčice«. Počeli mi i tentat. Čak je i dada koji divani sam kad se mora šta god odviše važno odlučit digo obrvu i reko: »Vid-vid, ovaj naš se rano pokazao«. I ni mlogo vrimenta prošlo kad mama kaže da j' baka Janja javila da stižu. I eto nisam se ni okrenio baka Janja, Marica, Manda i Tonka doletile. Posidale ko kod svoje kuće i oma počele gundat, skidat marame i popršnjake, raskopčavat frosluke. Baka Janja, koja je uvijek prva počinjala i određivala od čega će se divanit, oma je započela od vrimenta, kako joj je već dosta kiše, kaže željila bi vidit malo sniga. Kaže, slušala je ovi dana radio a i na televiziji je bilo baš mlogo od vrimenta. Kaže, rekli su da će će nam zima bit kako se kaže moderno »prosečna«, a mi b rekli ko i niki, prošli godina. »Jeste, jeste«, na to će baka Marica, »ovi na tim sokočalima modernim više ništa ne mogu pogodit. Gledu nas sa nebesa, di koji i kad oblak ide, šta koji nosi pa još unaprid a ne mogu potrefit već nam sam kažu biće ko što j' bilo. Eto juče se smrzla voda u kokošinjcu a danaske muva na pendžeru i na vrati. Sam još leperovi falu. Juče naložili, a danaske evo pendžere triba otvarat. Žene moje drage, ja ne znam jel nas lažu jel farbu što bi rekli no u posljednje vrime na tim sokočalima od televizije kako će bit vrime divanu sam zategnite divojke jel žene više ne mož ni pri-poznat šta su. Glavno da noge pokažu ko rode. Čak i moj Mika ko da više gledi neg sluša. Niki dan jedna bila tako opravita da se vala ni smila sagnit, jel bi joj stražnjica jel pridnjica ispala. Više se vidlo neg što se ni vidlo. I kako će take znat kako će bit vrime za Božić a kamol za Uskrs?« E, mislim se, ovo i ja mogu potvrdit i ja sam vala slučajno slušo kako će vrime bit, očul it pecat jel nakrunjit malo ručno kukuruza za kokoše. Na to će baka Manda da to sve danaske ni ništa za čudit se, al da čeljade ne zna šta da misli cigurno je. Vamo znu koliko će nam šta narast jel spast u dinar, vala o tom šta ćemo prodat jel kupit da ne divanim, koliko će nas se razbolit i ozdravit jel umrit a vala ne znu očel sutra padat i šta će padat. Da nam kažu makar koliko ćemo potrošit novaca za grijat se e ni to ne znu. Sirota baka Tonka došla posljednja na red da kaže štogod. No, ona mi ko da rekla najpametnije. Kaže: »Biće nikako, cigurno žene moje drage. Uvik bude nikako. Ako ostane ovako, neće padat. Tu mi ne možemo ništa neg da se moljimo«. Čak je i baka Janja pofaljila baka Tonku kako j' pametno rekla. I tako prošlo sat vrimenta da se ne okreneš, napolju gusti snig počo vijat, a žene onako bisne ko otrov nuz covanje biž kući. A ja nisam stigo ništa ni kazat kako će vrime bit. Mene j' za početak vamo sudito izgleda da ćutim i slušam. A kako će i bit vrime? Pa biće vala nikako, uvik bude.

U NEKOLIKO SLIKA

Međunarodni sajam peredarstva
u Somboru

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 456 217, 487 4604 F: +381 21 456 217
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-90-131/2022-05
DATUM: 9. 2. 2022.

Na temelju članka 24., stavka 2., pokrajinske skupštinske odluke o pokrajinskoj upravi (*Sl. list APV*, broj: 37/2014, 54/2014 – dr. propis, 37/2016, 29/2017, 24/2019, 66/2020 i 38/2021) u vezi s člancima 11. i 23. pokrajinske skupštinske odluke o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/2021 i 7/2022 – rebalans), a u vezi s pokrajinskom skupštinskom odlukom o dodjeli proračunskih sredstava za unapređivanje položaja nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica i razvoj multikulturalizma i tolerancije (*Službeni list APV*, broj: 8/2019), u okviru projekta »Afirmacija multikulturalizma i tolerancije u Vojvodini«, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

JAVNI NATJEČAJ ZA SUFINANCIRANJE POTPROJEKTA »MULTIKULTURALIZAM NA KLIK«

Javni natječaj se raspisuje za dodjelu dotacija Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, registriranim pravnim osobama (udrugama, asocijacijama i drugim subjektima sa sjedištem na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine) za organizaciju 8 nagradnih natječajeva od općeg javnog interesa, za učenike osnovnih i srednjih škola iz AP Vojvodine i to u području multikulturalizma, tolerancije i očuvanja i promoviranja etničke raznolikosti i kulturnog identiteta nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica Vojvodine.

Javni natječaj se raspisuje na ukupan iznos od 700.000 dinara.

I. OPĆI UVJETI NATJEČAJA

Sredstva se dodjeljuju jednom izabranom korisniku za organizaciju 8 nagradnih javnih natječajeva tijekom 2022. godine.

II. UVJETI NATJEČAJA

- Na javni natječaj se mogu prijaviti isključivo registrirane pravne osobe – organizacije, udruge, asocijacije i drugi subjekti sa sjedištem na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine.
- Na javni natječaj se ne mogu prijavljivati izravni i neizravni proračunski korisnici, gospodarska društva i nacionalna vijeća nacionalnih manjina.
- Na javnom natječaju se dodjeljuju sredstva za organizaciju 8 nagradnih javnih natječajeva sukladno sljedećim uvjetima:
 - o nagradni natječajevi se raspisuju za podnošenje radova na odabrane teme iz područja multikulturalizma, tolerancije, očuvanja i promoviranja etničke raznolikosti i kulturnog identiteta nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica Vojvodine;
 - o nagradni natječajevi su namijenjeni učenicima osnovnih i srednjih škola iz AP Vojvodine, od kojih su 4 namijenjena učenicima osnovnih škola, a 4 učenicima srednjih škola;
 - o nagradni natječajevi su javni uz obvezu odabranog korisnika sredstava da pismenim putem (ili putem elektroničke pošte) obavijesti sve ustanove osnovnog i srednjeg obrazovanja u AP Vojvodini o uvjetima i rokovima natječajeva;
 - o nagradni natječajevi moraju biti realizirani u 2022. godini.
- Podnositelji prijave na javni natječaj, uz prijavu, obvezno podnose i:
 - o detaljno razrađen plan potprojekta i opis aktivnosti;
 - o prijedlog dinamike realizacije aktivnosti u 2022. godini;
 - o prijedlog tema i forme radova koji će biti predmet nagradnih natječajeva;
 - o prijedlog nagradnog fonda i forme nagrađivanja;
 - o prijedlog proračuna potprojekta;
 - o prijedlog modela suradnje s Tajništvom u realizaciji potprojekta;
 - o službeni dokaz o registraciji podnositelja prijave (preslika).

III. POSEBNI UVJETI

Javne nabave

Ukoliko korisnik sredstava iz ovog Natječaja potpada pod regulaciju Zakona o javnim nabavama, odnosno ukoliko će se sredstva ostvarena po ovom Natječaju koristiti za nabavu radova, dobara ili usluga, a udio javnih sredstava čini više od 50% vrijednosti nabave, korisnik sredstava će se smatrati naručiteljem i u obvezi je primjenjivati Zakon o javnim nabavama.

IV. NAČIN PRIJAVE

- Prijave se podnose u jednom primjerku, isključivo na natječajnim obrascima Tajništva;
- Natječajna dokumentacija se može preuzeti od 9. veljače 2022. godine u prostorijama Tajništva ili na internetskoj adresi www.puma.vojvodina.gov.rs;
- Podnositelj može podnijeti samo jednu prijavu na Natječaj;
- Prijave na Natječaj se podnose na srpskom jeziku ili na jeziku nacionalne zajednice koji je u službenoj uporabi u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini;
- Prijave se podnose osobno, predajom pisarnici pokrajinskih tijela pokrajinske uprave u Novom Sadu (zgrada Pokrajinske vlade) ili se upućuju poštom na adresu:
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
21000 Novi Sad
Bulevar Mihajla Pupina 16
S naznakom: JAVNI NATJEČAJ ZA SUFINANCIRANJE POTPROJEKTA »MULTIKULTURALIZAM NA KLIK«
- Natječaj je otvoren do 25. veljače 2022. godine.

V. OCJENJIVANJE PROJEKATA I ODLUČIVANJE O DODJELI SREDSTAVA

- Podnesene prijave razmatra povjerenstvo koje imenuje pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice;
 - Povjerenstvo neće uzimati u razmatranje nepravodobne i nepotpune ili nepravilno popunjene prijave, prijave koje nisu podnesene od strane ovlaštenih osoba, prijave ispisane nečitko ili grafitnom olovkom, kao ni prijave koje nisu predmet Natječaja;
 - Kriteriji koji će se primjenjivati prilikom odlučivanja o izboru organizatora natjecanja:
 - o prijedlog forme radova i tema nagradnih natječaja;
 - o kvaliteta prijedloga aktivnosti, ocjena učinkovitosti i mogućnosti potpune realizacije cilja i teme Natječaja;
 - o prijedlog dinamike realizacije nagradnih natječaja tijekom 2022. godine;
 - o prijedlog forme nagrađivanja i proračuna potprojekta;
 - o prijedlog modela suradnje s Tajništvom u realizaciji potprojekta;
 - o prethodne aktivnosti podnositelja prijave u vezi s područjima na koje se odnose nagradni natječaji.
 - Povjerenstvo neće uzimati u razmatranje prijave podnositelja kojima su dodijeljena sredstva na temelju prethodnih natječaja Tajništva, a nisu izmirili preuzete obveze po tim natječajima;
 - Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije ili izaći na lice mjesta, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta;
 - Rješenje o dodjeli sredstava donosi pokrajinski tajnik, na temelju prijedloga natječajnog povjerenstva;
 - Prijave i priložena dokumentacija ne vraćaju se podnositeljima;
 - S podnositeljem prijave kojem su odobrena sredstva Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice će sklopiti ugovor o sufinanciranju aktivnosti, po osnovi kojeg će sredstva biti isplaćena;
 - Rezultati javnog natječaja se objavljuju na službenoj internetskoj adresi Tajništva po završetku Natječaja.
- Dodatne informacije o javnom natječaju se mogu dobiti u Tajništvu, na broj telefona 021/487-46-04 ili putem e-pošte bojan.greguric@vojvodina.gov.rs.

Pokrajinski tajnik, Zsolt Szakállas, v. r.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Sedam sestara, sunčani otok i jedna špilja

Za mene je Engleska odavno samo London. Je li to zato što mi je to već dugo neostvaren san ili je to zbog nekog drugog spleta okolnosti, ne znam. Prije nekog vremena, prijatelj koji živi u Londonu počeo mi je slati fotografije krajolika u Engleskoj, u koje su putovali i istraživali, i tako je pokrenuo ideju za malo više znanja i istraživanja prirode Engleske.

Prirodna čuda Engleske

Fotografija u koju sam se zaljubila i na kojoj bih se htjela naći je fotografija litica od krede u nizu. Nazvane *Seven Sisters cliffs*, nalaze se na Engleskom kanalu i dio su erodiranog dijela South Downsa, u okrugu Istočna Sasek, na jugoistoku Engleske. Litice se protežu između ušća rijeke Cuckmere u blizini Seaforda i rtova od krede Beachy Head, izvan Eastbournea.

Iz društva sestara odlazimo u film *Harry Potter*, na određite gdje su snimani neki kadrovi filma *Harry Potter i relikvije smrti*. Zadivljujući prirodni amfiteatar uvale Malham Cove čine 80 m visoke litice, raspoređene u polukrug. Amfiteatar se pojavio kao rezultat otapanja ledenjaka na kraju posljednjeg ledenog doba.

Vrh litice sastoji se od vapnenačkih stepenica poliranih povlačenjem leda kako bi nalikovale grubim pločama za popločavanje. S ovog »nogostupa« pruža se fantastičan pogled na otvorene prostore Nacionalnog parka Yorkshire Dales, čija je okolica izvrsna za planinarenje.

Sljedeći je otok Wight, koji se najbolje može opisati kao britanski »sunčani otok« s temperaturama i suncem ne samo među najboljima u Velikoj Britaniji već često i toplijim od onih na Krfu. Nastao je krajem posljednjeg ledenog doba, kao posljedica općeg porasta vode u oceanima, koji je poplavio sadašnje tjesnace i odvojio White od otoka Velike Britanije i kontinentalne Europe.

Kada jedna država ima brojne litice, zadivljujuću obalu i otoke, sasvim je moguće očekivati špilju. Gaping Gill prirodna je špilja u sjevernom Yorkshireu u Engleskoj. To je jedna od nepogrešivih značajki na južnim padinama Ingleborougha – rupa duboka gotovo sto metara u koju se ulijeva potok Fell Beck. Nakon što prođe kroz jednu od najvećih poznatih podzemnih komora u Britaniji, voda nestaje u dnu gromade i na kraju ponovno izvire u blizini špilje Ingleborough.

Kao i svaki istinski zaljubljenik u prirodu, stigli smo do Scafell Pikea, najviše planine u Engleskoj i nedvojbeno njezine najljepše, s iznimno veličanstvenim pogledom koji je vrlo teško nadmašiti. Planina je zatvorena u Nacionalnom parku Lake District, u Cumbria Scafell Pikeu i popularna je među penjačima, a broj se povećava tijekom National Three Peaks Challengea. Veliki broj turista prouzročio je određene utjecaje na okoliš na planini. Erozijska tla i odlaganje otpada u okoliš posljednjih su godina ekološki problemi.

Jezerska oblast

Na sjeveru Engleske, na površini od oko 1.500 km², nalazi se pomenuti nacionalni park s dvadesetak jezera, najvišom planinom u zemlji, bezbrojnim potocima, stazama, šumama i pašnjacima. U dolinama, u blizini jezera, leže prekrasni gradovi i sela u kojima su živjele mnoge poznate ličnosti iz svijeta književnosti, poput **Beatrix Potter**, **Hugha Walpolea** ili **Arthura Rensoma**.

Toliko je zadivljujućih prijedloga i scena da možda neću krenuti iz Londona, nego prvo napravim svoje engleske korake u jednom od ovih bajkovitih prijedloga.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici (oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Katoličko društvo
„Ivan Antunović“

Hrvatski kulturni centar
„Bunjevačko kolo“

PRIREĐUJU

12. PRELO 27.II.2022. SICAČANJA

Okupljanje u središtu grada kod spomenika Presvetoga Trojstva u **17 sati**.

Sudjelovanje na Svetoj Misi u Franjevačkoj crkvi u **17.30 sati**.

Nakon Svete Mise odlazak u dvoranu HKC „Bunjevačko kolo“
sa svečanim početkom u **19.00 sati**.

Jedini uvjet nazočnosti jest odijevanje **SVEČANE BUNJEVAČKE NOŠNJE** (zimske).